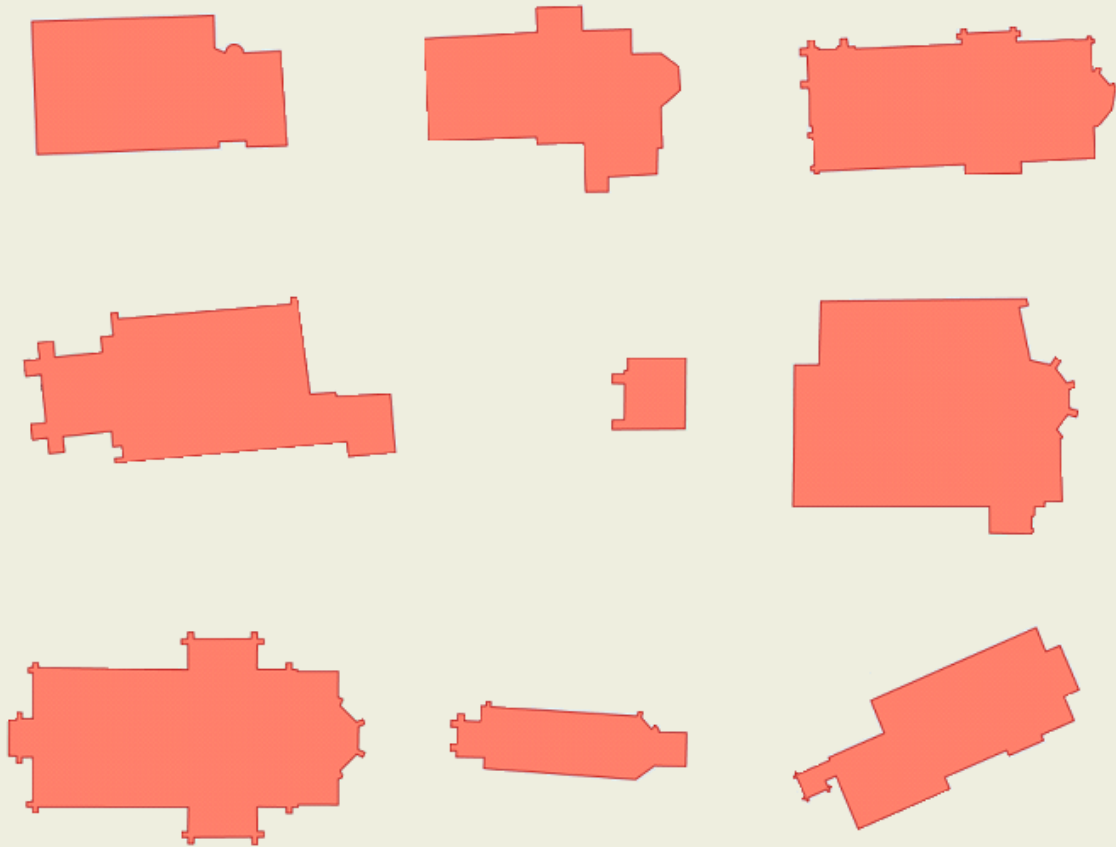

KERKENBELEIDSPPLAN DAMME

2025

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	2
INLEIDING	3
1. SITUERING KERKGEBOUWEN	5
2. FICHE PER KERKGEBOUW	6
2.1. Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart in Damme	6
2.1.1. Identificatie	6
2.1.2. Beschrijving	7
2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	14
2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	15
2.2. Kerk Sint-Jacob de Meerdere in Hoeke	16
2.2.1. Identificatie	16
2.2.2. Beschrijving	17
2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	22
2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	22
2.3. Kerk H. Drieuldigheid en H. Christianus in Lapscheure	23
2.3.1. Identificatie	23
2.3.2. Beschrijving	24
2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	28
2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	28
2.4. Kerk Sint-Rita van Cascia in Den Hoorn	29
2.4.1. Identificatie	29
2.4.2. Beschrijving	29
2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	31
2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	31
2.5. Kerk Sint-Dionysius in Moerkerke	32
2.5.1. Identificatie	32
2.5.2. Beschrijving	32
2.5.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	36
2.5.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	36
2.6. Kerk Sint-Quintinus in Oostkerke	37
2.6.1. Identificatie	37
2.6.2. Beschrijving	38
2.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	42
2.6.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	42
2.7. Kerk Sint-Martinus in Sijsele	43
2.7.1. Identificatie	43
2.7.2. Beschrijving	43
2.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	49
2.7.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	50
2.8. Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte en Heilige Philippus in Vivenkapelle	51
2.8.1. Identificatie	51
2.8.2. Beschrijving	52
2.8.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	58
2.8.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie	58
3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	60
3.1. Schematisch overzicht van de toekomstvisie	60
3.2. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	61
3.3. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	62
BESLUIT	64

INLEIDING

Dit kerkenbeleidsplan omvat volgende gebouwen voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Damme:

- Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart, Kerkstraat 39/2, 8340 Damme
- Kerk Sint-Jacob de Meerdere, Sint-Jacobsstraat, 8340 Hoeke
- Kerk Heilige Drievuldigheid en Sint-Christianus, Lapscheurestraat 29, 8340 Lapscheure
- Kerk Sint-Dionysius, Vissersstraat, 8340 Moerkerke
- Kerk Sint-Rita van Cascia, Hoornstraat, 8340 Moerkerke - Den Hoorn
- Kerk Sint-Quintinus, Sint-Kwintensstraat, 8340 Oostkerke
- Kerk Sint-Martinus, Dorpsstraat 118A, 8340 Sijsele
- Kerk Onze-Lieve-Vrouw Geboorte en Heilige Philippus, Bradericplein 20, 8340 Vivenkapelle

Het Eredienstendecreet (art. 33/25) verplicht iedere gemeente om over een actueel en officieel goedgekeurd kerkenbeleidsplan te beschikken in de eerste maanden van de nieuwe legislatuur. Dit plan vormt de basis voor de meerjarenplannen van de kerkfabrieken (met daarin opgenomen de investeringsbehoeften) en het meerjarenplan 2026-2031 van de gemeente zelf.

Het eerste kerkenbeleidsplan van Damme werd in de gemeenteraad goedgekeurd op 22/02/2018.

De stad moet bijgevolg in de eerste jaarhelft het bestaand plan expliciet herbevestigen of bijsturen.

Eind 2024 schreef modarator E.H. Pradip Smagge – na ruggenspraak met de 8 kerkfabrieken en de pastorale werkgroep Groen Weiden – een pastorale nota waarin het toekomst beeld van de Pastorale Eenheid Groene Weiden uitgeschreven werd.

Deze pastorale nota borduurde voort op de eerste pastorale nota van 2017 en scherpte deze nog aan. Omdat het goed ingeburgerd en werkbaar is dat er twee geloofskernen zijn in de pastorale eenheid en er geen overwegende argumenten te vinden zijn pro of contra Moerkerke en Sijsele, kiest het parochiale team ervoor om beide kerken aan te duiden voor de toekomst als hoofdkerken en de pastoraal daar verder uit te bouwen. In de andere 6 kerken worden geen pastorale mogelijkheden meer voorzien (wat een wijziging is met het pastoraal plan bij het vorige kerkenbeleidsplan van 2017).

Ook de stad dacht intussen mee over het toekomstbeeld van de acht kerken. Het kerkenbeleidsplan van 2018 stipuleerde dat de kerken van Oostkerke en Lapscheure in aanmerking kwamen voor onttrekking aan de eredienst.

Een delegatie van het stadsbestuur bezocht ter inspiratie o.a. de herbestemde kerken van Oostkerke en Lampernisse bij Diksmuide.

Tot op heden werd nog geen concrete invulling gevonden voor de kerk van Oostkerke. Voor Lapscheure werd een aanvraag tot onttrekking van eredienst ingediend bij het bisdom met het oog op het herbestemmen van deze kerk als ontmoetingsruimte voor de lokale gemeenschap.

Het ontwerp van kerkenbeleidsplan werd op 09/05/2025 doorgemailed naar de voorzitters van de Damse kerkfabrieken met het oog op een afsluitende bespreking op 13/05/2025 in O.C. De Lieve in Moerkerke. Het plan werd door burgemeester Joachim Coens en schepenen Bart Desutter toegelicht in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de 8 kerkfabrieken en de pastoraal verantwoordelijken. De vergadering formuleerde unaniem een positief advies.

Dit kerkenbeleidsplan werd bijgevolg opgemaakt in nauw overleg tussen de stad Damme, de pastorale verantwoordelijken, het Centraal Kerkbestuur van Damme en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop van Brugge op 12/05/2025;
- door de gemeenteraad van de stad Damme op 22/05/2025.

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. Aan het einde van dit document is er een overzichtstabel met de genomen opties (per kerk), de visie die hieraan ten grondslag ligt en het traject dat is of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling te realiseren.

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente

1. SITUERING KERKGEBOUWEN

1. Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart (Damme)
2. Kerk Sint-Jacob de Meerdere (Hoeke)
3. Parochiekerk Heilige Drievuldigheid en Sint-Christianus (Lapscheure)
4. Sint-Dionysiuskerk (Moerkerke)
5. Kerk Sint-Rita van Cascia (Moerkerke - Den Hoorn)
6. Kerk Sint-Quintinus (Oostkerke)
7. Kerk Sint-Martinus (Sijsele)
8. O.-L.-Vrouw Geboorte en Heilige Philippuskerk (Vivenkapelle)

2. FICHE PER KERKGEBOUW

2.1. Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart in Damme

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.1.1. Identificatie

Naam: **Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart**

Geografische ligging

- Kerkstraat 39/2, 8340 Damme
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart

Eigenaar: Kerkfabriek

Bescherming(en)

- Beschermd als monument bij K.B. van 25/03/1938
- Beschermd stadsgezicht bij M.B. van 13/10/1986, gewijzigd bij M.B. van 30/03/1987

2.1.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78708>

Overgebleven gedeelte van 13de-eeuwse georiënteerde vroeggotische kerk (Scheldegotiek), uitgebreid in de loop van de 13de tot de 16de eeuw en waarvan schip, transept en torenspits afgebroken in 1725-1727. De koorpartij die in de loop van de tweede helft van de 13de eeuw omgevormd wordt tot hallenkoor is één van de oudste voorbeelden van dit type in Vlaanderen. Gelegen in grotendeels ommuurd terrein ten zuidwesten van het stadscentrum met aanpalend kerkhof ten zuiden en kerkplein ten noorden.

Beschermd als monument bij K.B. van 25/03/1938. Tevens opgenomen in het stadsgezicht, beschermd bij M.B. van 13/10/1986, gewijzigd bij M.B. van 30/03/1987.

Historiek

Ca. 1180 wordt aan de zuidzijde van de stad een bedehuis toegewijd aan O.-L.-Vrouw opgericht, in oorsprong wellicht een kapel van de parochie Oostkerke, waaruit ook o.m. de parochies Lapscheure en Moerkerke zijn ontstaan. De groei van de stad maakt in het begin van de 13de eeuw de oprichting van een nieuwe parochie, naast de reeds bestaande parochie Sint-Katharina-buiten-Damme, en de bouw van een nieuwe kerk noodzakelijk. Uit het 12de-eeuws bedehuis wordt een onafhankelijke parochie opgericht, waarvan het patronaatsrecht in handen is van de abdij van Saint-Quentin-en-l'Isle in het bisdom Noyon (patroon van moederparochie Oostkerke). Ca. 1210-1225 bouw van de O.-L.-Vrouwekerk, een vroeggotische driebeukige basilicale kruiskerk met westtoren. In de loop van de 13de en 14de eeuw wordt de kerk meermaals vergroot omwille van de toename van de bevolking; in de tweede helft van de 13de eeuw bouw van een noordelijk en zuidelijk zijkoor en verhoging van het middenkoor waardoor een "hallenkoor" ontstaat; ca. 1340 worden de koren met drie traveeën en vijfzijdige apsis uitgebreid. Het koor met de zijkapellen zijn hierdoor groter dan het eigenlijke schip. In 1483 bouw van de H. Sacramentskapel tegen het zuidkoor in opdracht van burgemeester Joos de Man en zijn echtgenote Elisabeth Geerolfs, tot in de 19de eeuw in gebruik als sacristie. Restauratie van de kerktoren in 1513. In 1555-1558 bouw van een laatgotisch doksaal door de Brugse steenhouders Joos Aerts en Jan de Smet. Tijdens de geuzenstrijd (vanaf 1578) plundering van de O.-L.-Vrouwekerk; toch bleven een reeks 13de-eeuwse apostelbeelden en het laatgotische doksaal gespaard. Tevens totale verwoesting van de Sint-Katharinakerk; de parochianen van Sint-Katharina-buiten-Damme nemen erna het Sint-Annakoor van de hoofdkerk in gebruik voor de eredienst; in 1602 wordt deze parochie bij die van de O.-L.-Vrouwekerk gevoegd. In de jaren 1621 en 1626 wordt een octrooi verleend voor de nodige herstellingen aan de kerk, uitgevoerd tot 1639. In de loop van de 17de eeuw gebeuren aan het exterieur enkele aanpassingen in barokstijl, o.m. vervangen van de spitboogvensters in de apsis door barokke segmentboogvensters; tevens vernieuwing van het meubilair. Omwille van de bouwvallige toestand van de kerk, het gebrek aan geld voor een grondige restauratie en het geleidelijk verval van de stad met bevolkingsafname als gevolg, besluit men een deel van de kerk te slopen. In 1704 is hiervoor toelating van de kerkelijke en burgerlijke overheid, maar betwistingen over ieders aandeel leiden tot een nieuwe overeenkomst die door de Grote Raad van Mechelen op 17 maart 1725 wordt goedgekeurd. Nog hetzelfde jaar wordt het transept en het schip en in 1727 de torenspits gesloopt. Twee muren van de middenbeuk blijven behouden omwille van stabiliteit en steun voor de toren; de zijkoren worden afgesloten met nieuwe westmuren en voor het middenkoor wordt een groot voorportaal gebouwd dat tevens het benedendeel van het oude doksaal bevat. Tevens herstelling van de toren. In gans het bisdom worden gelden verzameld om de werken te bekostigen. In 1859 bouw van een sacristie. In 1873 goedkeuring van een restauratieontwerp van architect Pieter Buyck (Brugge, 1805-1877). De werken worden pas uitgevoerd in de periode 1890-1895 door architect Antoon Verbeke (Brugge, 1828-Assebroek, 1907), maar worden vroegtijdig stopgezet omwille van de onzorgvuldige uitvoering. Werkzaamheden in 1902 hernomen door architect Charles De Wulf (Brugge, 1865-1904) en, na zijn dood in 1906, voltooid door René Buyck (Brugge, 1850-1923). Tijdens deze ingrijpende restauraties worden veel authentieke elementen vervangen of vernieuwd, o.m. venstermonelen, muurnissen, triforium, moerbalken, tongewelven. Tevens ontmanteling van het barokke hoofd- en zuidkooraltaar en ontleistering van het interieur waarbij middeleeuwse muurschilderingen verloren gaan. Tijdens de Tweede Wereldoorlog beschadiging van het triforium en het traptorentje bij beschietingen (1944). In 1984 instandhoudingwerken aan het dak. In 1992

beveiligingswerken. In de periode 1998-2004 uitgebreide restauratiecampagne, o.m. aan daken, gevels en goten. Bij graafwerken (1999) komen enkele grafkelders uit de periode 1350-1400 aan het licht.

Beschrijving

Plattegrond.

Oorspronkelijk basilicale kruiskerk met westtoren, driebeukig schip, transept, koor en twee zijkapellen. Thans resterende westtoren met traptoren in noordwestelijke hoek, ruïne van het schip van twee traveeën en van het gereduceerd transept van één travee en driebeukig vlak afgesloten hallenkoor van vijf traveeën met vijfzijdige sluiting. Thans voorzien van westportaal in middentravee van koor. Oostmuur van noordkoor afwijkend omwille van tracé van de Kerkstraat. Tegen uiterste travee van zuidkoor resp. H. Sacramentskapel aan zuidzijde en sacristie aan oostzijde (tegen de apsis).

Exterieur

Westtoren (45 m hoog) eertijds bekroond door spits en hoektorentjes, gesloopt in 1727. Is één van de vier karakteristieke vlakke kerktorens in de polderstreek zonder spits, cf. te Oostkerke (wederopgebouwd na vernieling door de Duitse bezetter), Lissewege en Sint-Anna-ter-Muiden. Toren telt zes geledingen: drie onderste sober uitgewerkt en geschoord door versneden steunberen; drie bovenste als lisenen zonder onderbreking. Lichtere opbouw van bovendeel door blinde spitsboogjes in vierde en vijfde geleding; bovenste geleding aan elke zijde met twee gekoppelde galmgaten in Doornikse steen in verdiepte nissen. Sporen van oorspronkelijke ingang tot de kerk en bewaarde omlijsting van spitsboogvenster, beide dichtgemetseld. Ronde traptoren tegen noordwestelijke steunbeer aan noordzijde voorzien van blindbogen. Oorspronkelijk drie klokken in de toren z.g. de "*Vrieze*", de "*Nieuwe Klok*" en de "*Scelle*". Opschrift van huidige klok (1804): "PIETER GALLE : MEYER DER STEDE VAN DAMME EN EUGENIE PIETRONELLE DULLAERT ONDER DE REGIERINGE VAN D'HEER JOANNIS BAPTISTE DE MEY PASTOOR, JACOBUS VALCKE, JAC. D'HONDT ENDE LOUIS VAN DEN BULCKE KERCKMEESTERS. - JACOBUS DUMERY ME FECIT BRUGIS 1804". Luwportaal in de ruimte onder de toren, open aan oostzijde en gescheiden van de rest door ijzeren hekken, met in zuidelijke torenwand gemetseld de *grafplaat voor Jacob van Maerlant* van de hand van de Brugse beeldhouwer Hendrik Pickery (1893) (cf. infra). Ruïne van het schip, huidige "voorkerk", als restant van de (korte) middenbeuk daterend uit de tweede helft van de 13de eeuw. Huidige opstand bestaande uit dichtgemetselde scheibogen op pijlers in Doornikse kalksteen met knopkapitelen en achzijdige dekplaten; sporen van dichtgemaakte barokke segmentboogvensters. Erboven, buitenloopgang opengewerkt door fraaie "Doornikse" drielichten. Gereduceerd transept met grote spitsboogopeningen. Centraal voor het middelste van de drie koren, huidige voorportaal uit 1725, dat het benedengedeelte van het laatgotische doksaal bevat. Natuurstenen (Balegemse steen) rondboogportaal waarboven rondboognis met O.-L.-Vrouwbeeld en gedicht segmentboogvenster. Huidige poort dateert van 1931. Huidige hallenkerk gevormd door voormalig driebeukig koor. Vlak afgesloten zijkoren waarvan westmuur met sporen van de oude oostelijke transeptmuur; tevens sporen van gedichte segmentboogvensters. Cartouche in noordelijke westmuur. Koortraveeën van elkaar gescheiden door zware versneden steunberen. In meest westelijke steunbeer van noordkoor spitsboognis bekroond met kruisbloem en hogels waarin Mariabeeld met Kind. Twee uiterst westelijke koortraveeën (tweede helft 13de eeuw) verlicht door telkens twee gekoppelde spitsboogvensters in natuurstenen omlijsting; drie oostelijke koortraveeën (begin 14de eeuw) met gelijkaardige vensters gevat in rondboognissen en bakstenen omlijsting. Monelen en maaswerk vervangen eind 19de eeuw. Oostgevels van zijkoren oorspronkelijk gedomineerd door groot bakstenen drielichtvensters, thans dichtgemetseld; blinde drielichten in geveltoppen. De vijf spitsboogvensters in de apsis dateren van de restauratie van 1890-1895 en 1906, ter vervanging van de twee 17de-eeuwse barokke segmentboogvensters. In centrale steunbeer nis met Mariabeeld en kind. H. Sacramentskapel verlicht door drie spitsboogvenstertjes.

Interieur

Interieur ontpleisterd waardoor veelvuldig gebruik van bak- en natuursteen zichtbaar. Luwportaal afgedekt door bakstenen kruisribgewelf met natuurstenen ribben. Huidig voorportaal bevat het benedengedeelte van het laatgotische doksaal (1555-1558) dat oorspronkelijk het koor van de viering scheidt; gebruik van Brabantse (wit-)steen, arduin (zuilen) en baksteen, overwelfing door kruisribgewelven en opengewerkt door middel van twee korfbogen waarin fijn maaswerk; verdwenen triomfkruis. Het doksaal wordt aan noordzijde geflankeerd door oudere traptoren, opgetrokken in tuf- en kalksteen met latere verhoging in baksteen; oorspronkelijk gebouwd tegen vroegere oostmuur van noordelijke transeptarm van waaruit toegang tot het triforium en later tot het doksaal. De huidige ingang en trap dateren van 1906. Hallenkerk met nagenoeg

drie even hoge beuken (koren), elk afgedekt door een houten tongewelf; trekbalen (vernieuwd eind 19de eeuw) met balksleutels, korbelen en gesculpteerde muurstijlen m.n. apostelbeelden steunend op natuurstenen kopconsoles (cf. infra). Twee westelijke traveeën teruggaand op eerste, driezijdig gesloten koor uit tweede kwart van de 13de eeuw. Natuurstenen hoge spitsbogige scheiboogarcade op pijlers met achtzijdige basis en krulkapiteel waarboven kalksteenparement; het baksteenmetselwerk erboven duidt op de verhoging van het koor in de tweede helft van de 13de eeuw. Vanaf de twee verzwaarde pijlers in de centrale derde travee begint de 14de-eeuwse kooruitbreiding cf. o.m. bakstenen spitsbogige scheiboogarcade op natuurstenen pijlers. Overal langsheen de zijbeuken doorgetrokken schalken, deels in natuur-, deels in baksteen. Zuilen in uiterste oostelijke travee uitgevoerd in afwisseling van bak- en natuursteenlagen. Benedenwanden van huidig schip en koor afgeboord door sierlijke fries, resp. van rondboogjes in twee meest westelijke traveeën en van spitsboogjes op natuurstenen maskerconsooltjes in overige traveeën. Wit-zwart betegelde natuurstenen kerkvloer, vnl. in noord- en middenbeuk hoofdzakelijk met ingewerkte oude grafstenen. Twee natuurstenen rondboogopeningen, overwelfd door kruisribgewelf, als toegang tot H. Sacramentskapel.

Mobilair

Beeldhouwkunst. Acht eiken apostelbeelden op muurstijlen van de ribben, o.m. H. Andreas, H. Bartolomeus en H. Johannes Evangelist (ca. 1270-1280) met o.m. sporen van polychromie. Eén van de oudste voorbeelden van houtsculptuur aan middeleeuwse bekappingen in Vlaanderen. Eind 14de-eeuwse vierlobbige gewelfsleutels met bijbelse tafereelen, thans witgeschilderd en aangebracht aan oostmuur van zuidbeuk sinds de vernieuwing van de houten gewelfribben ca. 1894-1896. Aan penanten in apsis beelden met voorstellingen van patronen/patronessen van oude kapellen of heiligdommen te Damme, o.m. St. Niklaas, St. Joris, H. Magdalena en St.-Catharina. Zittend eikenhouten O.-L.-Vrouwbeeld met Kind (1630) op altaar in kapel, eertijds in nis bij hoogaltaar. Gepolychromeerd beeldje van O.-L.-Vrouw-Vissers (ca. 1650). Hoofdaltaar toegewijd aan O.-L.-Vrouw-ten-Hemelopneming op plaats van altaar van O.-L.-Vrouw-Vissers; overgebleven voetstuk van het marmeren barokaltaar uit 1630 geschonken door graaf Paul de Fontaine, militair gouverneur van de vesting Damme, cf. gebeiteld wapenschild; bovengedeelte in 1906 afgebroken om de achterliggende apsisvensters weer open te maken; 18de-eeuws houten tabernakel. H. Kruisaltaar (1636) in noordelijke zijbeuk; barok portiekaltaar van steen, hout en marmer. "Miraculeus" kruis (ca. 1620) ter vervanging van oorspronkelijk beeld dat volgens de overlevering door Damse vissers uit de zee werd opgevisst, vernield tijdens de eind 16de-eeuwse godsdiensttroebelen. Verdwenen altaren o.m. van St.-Anna, H. Barbara, St.-Elooi, St.-Adriaan, St.-Sebastiaan, H. Petrus en Paulus, St.-Andries en van de H. Drie Koningen. Communiebank (1788-1790) in classicistische stijl met o.m. reliëfmedaillons vervaardigd door Pieter de Roo jr.. Koorgestoelte uit begin 19de eeuw. Eikenhouten preekstoel uit 1675 (cf. datering kuip) vervaardigd door de Brugse schrijnwerker Richard Brouckman in samenwerking met de Brugse beeldhouwer Jan Barot; erin fries van ouder meubel verwerkt met datering "1652". Kerkmeesterbank uit midden van de 17de eeuw in eik met paneelbekleding en gebeeldhouwd fries van acanthusbladeren. Twee eikenhouten barokke biechtstoelen uit de tweede helft van de 17de eeuw, afkomstig uit de Brugse Sint-Donaaskerk (afgebroken door de Fransen in 1801), beiden voorzien van o.m. getorste zuilen, gegroefde pilasters en beelden van Petrus en Maria-Magdalena (zuid) en engelen (noord). Orgel uit 1844 naar ontwerp van Charles Van Houtte (Vichte) met oudere delen (kast) teruggaand tot 1639, mogelijk naar ontwerp van Boudewijn Ledou (Brugge); voorheen wellicht aan de zuidkant van de kerk; huidige opstelling op doksaal sinds 1725; is wel aan herstelling toe.

Marmeren doopvont van ca. 1833, geschonken door Nicolaus De Roover, laatste monnik van de Brugse Duinenabdij.

Schilderijen. Zuidkoor : "De Hemelvaart van Maria" op doek door Jan Maes (ca. 1630), komt uit retabel van hoofdaltaar. Noordkoor : Mirakelschilderij van het H. Kruis op paneel (ca.1535). Westmuren : twee schilderijen op doek naar voorstellingen uit tapijtenreeks "Triomf van de Eucharistie" van P.P. Rubens (1653): "De Oude Wet wijkt voor de Nieuwe" (noord) en "Triomf van de Nieuwe Wet" (zuid). In zijbeuken herdoekte schilderijen uit middenstukken van oude confrerievaandels. "O.-L.-Vrouw met kind en Sint Anna" van voormalig Sint-Anna-altaar. Muurrestant met fragment van 14de-eeuwse muurschildering.

Talrijke grafstenen uit de 14de tot de 18de eeuw verzameld in vnl. de noord- en middenbeuk en in de Sacramentskapel; o.m. als enige herinnering aan de stad als hoofdzetel van de grafelijke tol cf. grafstenen van "JORIS VAN CLUCHTHOVE, TOLLENAERE ONS GHEDUCHS HERE" (13de eeuw) en van "JOORIS PAELDING ONTFANGHER VAN DEN TOL ONS GHEDUCHTS HEERE" (15de eeuw). Tevens van "JONCVRAUWE LIJSBETTE BAERS" uit het begijnhof van Damme (1500) en van commandanten o.m. van Baron Jan Baptiste de Camargo (+1648) en van Don Diego de Machua de Burgas (+ 1676). *Grafplaat van Jacob van Maerlant* in

luwportaal onderaan toren. De oorspronkelijke grafsteen van de dichterschrijver die hier begraven ligt vormt in de 17de eeuw de directe aanleiding tot het ontstaan van de Uilenspiegeltraditie in Damme. Door een verkeerde interpretatie van het uitgesleten opschrift en de afbeelding op de grafzerk wordt deze aanzien voor de grafzerk van Tijl Uilenspiegel. Hierdoor ontstaat een ware "Uilenspiegel-bedevaart" te Damme. In 1725 wordt zelfs een nieuwe tekst in de grafsteen gebeiteld : "GHY VOORBYGAENDER, STAET, SIET HIER UYLENSPIEGHEL; BIDT GODT VOOR HEM, HY WAS EEN RECHT CLUYTSPEELDER". Nadat een Damse pastoor op het einde van de 18de eeuw de grafzerk laat omdraaien, wordt deze tenslotte in 1829 in stukken gezaagd en verkocht. In 1893 wordt door het Stadsbestuur in de zuidelijke torenmuur een nieuwe gedenksteen voor Jacob Van Maerlant aangebracht naar ontwerp van de Brugse beeldhouwer Hendrik Pickery (cf. Markt, beeld van Jacob Van Maerlant). In spitse driepas voorstelling van de schrijver zittend in een kathedraal met ondertekst : "HIER LIGT JACOB VAN MAERLANT BEGRAVEN".

Kerkplein

Kerkplein ten noorden van de kerk omheind door hoge bakstenen muur voorzien van steunberen. Hoofdtoegang vanuit de Kerkstraat, andere toegangen vanuit de Burgstraat aan westzijde en privé-toegang vanuit het domein van het Sint-Janshospitaal (cf. nr. 33) aan noordzijde : bakstenen poortgebouwtje onder zadeldak voorzien van vlechtingen en getoogde opening waarboven Marianisje met beeld. Aangelegd met grasperken doorkruist door kasseipaadjes en omzoomd door leibomen.

Ten westen, vrijstaande sculptuur (trifaciaal) "*Blik van licht*" van de Waalse kunstenaar Charles Delporte (cf. Burgstraat nr. 5).

Zandstenen *bas-reliëf met voorstelling van Tijl Uilenspiegel* door beeldhouwer Koos van der Kaaij (Brugge) geplaatst op bakstenen sokkel tegen de scheidingsmuur met het Sint-Janshospitaal. Wordt in 1963 geschonken door de nog jonge Damse Uilenspiegelvereniging. Voorstelling van Uilenspiegel op stap met de as van zijn vader Klaas in de hand. De legendarische figuur Tijl Uilenspiegel duikt voor het eerst op eind 15de-begin 16de eeuw in geschriften van Hermann Bote uit Braunschweig (Duitsland). De druk wordt vanuit Straatsburg naar Antwerpen verspreid, waar de Nederlandse bewerking aan de basis ligt voor een verspreiding in heel Europa. Sinds de 17de eeuw kent Damme een grote Uilenspiegeltraditie cf. de verkeerde interpretatie van de grafzerk van Jacob Van Maerlant in de O.-L.-Vrouwekerk (cf. supra) waardoor de legende ontstaat dat Uilenspiegel daar begraven ligt. In 1867 kent zijn figuur een nieuwe impuls door het werk "*La légende d'Uilenspiegel*" van Charles De Coster (1827-1879), die hem laat geboren worden in Damme en hem sublimeert tot vrijheidsheld in de strijd van de Nederlanden tegen de Spaanse verdrukking onder Filips II.

Kerkhof. Kerkstraat nr. 39/2. (Afd. 1 C 63a)

Ten zuiden van de O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk. Samen met de kerk en het kerkplein gelegen in grotendeels ommuurd terrein ten zuidwesten van het stadscentrum.

Beschermd als monument bij K.B. van 25/03/1938. Tevens opgenomen in het stadsgezicht, beschermd bij M.B. van 13/10/1986, gewijzigd bij M.B. van 30/03/1987.

Bakstenen toegangspijlers waartussen ijzeren sierhekkens (geschilderd). Centraal noord-zuid lopend toegangspad met originele bestrating (aardeweg) tussen leilindes; as beklemtoond aan het zuidelijk uiteinde door twee monumentale obeliskvormige arduinen graftekens met topkruis. Ten zuiden ervan, calvariekapel omgeven door bomen; baksteenbouw onder zadeldakje (nok in as van pad) aan achterzijde voorzien van hoeksteunberen. Calvarie in rondboognis voorzien van ijzeren hekwerk. Vóór de kapel grote arduinen dekplaat met moeilijk leesbare inscripties (grafkelder?). Beeld van begraafplaats bepaald door een aantal monumentale arduinen graftekens uit de 19de-begin 20ste eeuw, naast een aantal gietijzeren kruisen en graftekens uit het interbellum. De meest waardevolle bevinden zich aan weerszijden van het toegangspad; o.m. van Prosper des Loges (1824-1880) in neogotische stijl, verticale grafsteen uitgewerkt met fronton en Corinthische hoekzuilen, topkruis als bekroning; van familie De Roo-Declercq met horizontale tombe en verticale opstand waarop koperen Christusmedaillon; monumentale neoclassicistische sokkel van Haneca Petrus (1792-1886) bekroond door topkruis. Tevens grafplaat met opschrift "INGANK/ DER BEGRAEFPLAETS/ VAN DE FAMILIE VAN/ DIETER FRANCISCUS/ WATTELLE/ IN ZYN LEVEN/ BURGEMEESTER/ DER STEDE VAN DAMME/ OVERLEDEN 19 -ERI 1807/ OUD 68 JAER".

Aanpalende begraafplaats van de kloosterzusters met betonnen afsluiting, gedenkzuil en perkje met kleine natuurstenen grafzerken. In de kerkhofmuur ingemetselde grafplaat (gerestaureerd). Aan westzijde overgang naar nieuw kerkhof; urnenveld en columbarium.

Oorspronkelijk tegen kerkhofmuur, thans op recent bakstenen muurtje geplaatst, *gedenkplaat voor de militaire slachtoffers* van de twee wereldoorlogen, onthuld op 21 juli 1986. Rechthoekige granieten plaat met vooruitspringende tekstplaat steunend op twee kleine kraagstenen. Inscriptie "MONUMENT DER GESNEUVELDEN", "WO. I", (namen alfabetisch), "W.O. II" (namen niet alfabetisch).

b) Architecturale mogelijkheden

Het grondplan van de Onze-Lieve-Vrouwhemelvaarkerk is dat van een laat-romaanse kerk met gotische invloeden : een middenschip, twee grote zijbeuken en een kleine zijkapel, de sacramentskapel, en uiteraard de sacristie (2 ruimtes).

Mogelijkheid tot inbouwen van niet-permanente modules.

Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig.

Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.

Zeer waardevol interieur !

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – kerk : zeer goed, na de restauratie in de jaren '1990

- Toren : actuele toestand zeer slecht en dient dringend gerestaureerd te worden
- Restauratie is afhankelijk van de subsidieoproepen die op vandaag nog niet gekend zijn.

Gezien de bouwvallige muren van de ruïne tussen kerk en toren, is deze restauratie meer dan urgent !

Uit het rapport van Monumentenwacht, 01/04/2022

- De toren is dringend toe aan restauratie.
 - o De plaatsing van een veiligheidsnet (geplaatst op 31/03/2022) boven de torendoorgang aan de oostelijke torenromp is een goede maatregel om eventuele loskomende bakstenen en voegwerk op te vangen.
 - o Het eventuele inpakken van de toren met netten is naar ons inzien niet de beste aanpak. Dit kan enkel toegepast worden als beslist zou worden om de toren niet te restaureren en deze in ruïnestaat te houden. Het plaatsen van netten is eerder een pleister op een open wonde. We willen er echter toch op wijzen dat deze historisch beschermde toren dringend toe is aan een grondige restauratie. Jaar na jaar zien we de toestand van het baksteenwerk en de natuursteen achteruitgaan. Er zullen in de eerstkomende jaren nog bakstenen en natuursteenelementen uitvallen!
 - o Eventuele oplapwerken of plaatselijke herstellingswerken zijn zo goed als onmogelijk. De toestand van het metselwerk is algemeen te slecht!
- Met volgende adviezen zou nog dringend rekening gehouden moeten worden:
 - o Plaats in afwachting van een restauratie een goede afscherming rond de toren. De houten paaltjes met draadnetjes zijn niet voldoende. Ook de afscherming zoals nu geplaatst met nadarhekkens en veiligheidslint wordt beter anders uitgevoerd. Tijdens ons nazicht op 30/04/2022 manoeuvreerden zich al meerdere toeristen tussen de linten. Na een extra plaatsbezoek op 01/04/2022 merken we op dat de meeste hekkens al zijn omgevallen door de wind en dat linten zijn losgescheurd. Plaats aansluitende nadarhekkens of bouwhekkens (die goed met elkaar verbonden zijn). Hang bordjes op met verboden toegang voor onbevoegden en eventuele pijlen om alternatieve paadjes te bewandelen (zuidelijke zijde kerkhof).
 - o Verwijder de uitgevallen bakstenen en de natuursteenblokken uit het gras en bewaar deze (eventueel op een stapeltje binnenin de toren of tussen de tussenmuren). Mogelijks kunnen stukken terug gebruikt worden tijdens de restauratie.
 - o Laat de groendienst het grasperk rond de toren niet onderhouden tijdens hevige windvlagen.
- Maak zo spoedig mogelijk een dossier op voor restauratie!
 - o Zie hiervoor ook onze adviezen in het bouwkundig inspectieverslag: 50289-2019-B.

- Hou bij een restauratie rekening met de timing van de werken! Er huizen kauwen en slechtvalken in en op de torenmuren.

Uit het rapport van Monumentenwacht, 18/06/2019

KERK

- Dringend
 - Plaats een nieuwe koperen regenwaterafvoer aan de sacristie
 - *Dit werd intussen uitgevoerd.*
 - Herbevestig het kijkluik in de houten wand op de overloop richting de dakkapel van dakvlak. Het luik zit niet goed vast en kan naar beneden vallen in de kerk. Om veiligheidsredenen (veel bezoekers in de kerk) wordt het luik best nagezien en beter vastgezet.
 - *Dit werd intussen uitgevoerd.*
 - De marmeren grafstenen platen in het middenpad vertonen veel nieuwe scheuren. Om instorting te vermijden (graf eronder?) adviseren we om het volledige middenpad te herplaatsen. Zie eerst de ondergrond na en plaats indien mogelijk een ondersteuningsplaat onder de marmeren platen. Verwijder best ook het tapijt in de kerk. De vloeren onder het tapijt kunnen niet ademen waardoor ze sterk achteruitgaan door zouten (vochtafzettingen). Om de vloer uit basècle tegels langer te bewaren wordt beter het tapijt weggedaan.
 - *Het middenpad is niet aangepakt. Het wegnemen van het tapijt moet nog uitgevoerd worden.*
- Op korte termijn (1-3 jaar)
 - Laat onderstaande opmerkingen nazien door een **dakwerker/loodgieter**:
 - Plaats nieuwe leien op het open gat in dakvlak.
 - Vervang de gebroken leien in aansluiting met de goot in dakvlak.
 - Laat alle soldeernaden nazien en verdicht de open naden met een duurzaam product. Vervang alle voorlopige dichtingstapes in de goten. Maak gebruik van koperen overlappingsbanden of epdm rubberstroken.
 - Herplaats de opgewaaide en losgekomen loodslabben.

Deze opmerkingen worden opgevolgd door de dakwerker en opgelost bij de tweejaarlijkse reiniging van de goten.
 - Laat de deurtjes van de dakkapellen nazien door een **schrijnwerker**.
 - Herbevestig het loskomende scharnier van de dakkapel in dakvlak.
 - *Dit werd uitgevoerd.*
 - Zorg dat de sluitingen van de dakkapellen algemeen worden nagezien.
 - *Dit werd uitgevoerd.*
 - Plaats vaste verticale ladders op de overlopen om de zolders van de zijbeuken beter en veiliger bereikbaar te maken of zorg ervoor dat een losse roestvrije voldoende hoge aluminium ladder ter plaatse is.
 - *Nog uit te voeren.*
 - Verwijder overbodige attributen op het doksaal en reinig de ruimte (ontstoffen). Reinig de sterk bestofte en vervuilde kerkzolders.
 - *Het doksaal wordt geruimd. Het reinigen van de zolders dient nog te gebeuren.*
- Op termijn (3-6 jaar)
 - Herneem het uitgeloopte voegwerk aan de zuidwestelijke steunberen en de afzaten van de zuidelijke steunberen. Herplaats de losgekomen stenen aan de muizentand onder de gootbekleding van dakvlak.
 - *Nog uit te voeren.*
 - Plaats de losse bekabeling in de hoek met de sacramentskapel in een betere afscherming.
 - *In uitvoering.*
 - Een extra beveiliging van het stooklokaal door de plaatsing van een brandveilige tussendeur is aangewezen.
 - *Nog te bespreken.*

- Plaats een vaste ladder op het dakvlak om makkelijk de binnengoot tussen dakvlakken te bereiken. De goot kan op deze manier gereinigd worden en eventuele kleine herstellingen aan het dak of de goot kunnen beter uitgevoerd worden.
 - *Nog uit te voeren.*

TOREN EN TUSSENMUUR

- In afwachting van de restauratie (dringend en op korte termijn)
 - Plaats een veiligheidsnet of luifel boven de torendoorgang aan de oostelijke torenromp. Er zijn veel losse stenen, los voegwerk en losgekomen onderdelen van de galmborden die naar beneden kunnen vallen. Om veiligheidsredenen (hoog aantal bezoekers toren) is het aangewezen om een bescherming aan te brengen zodat geen losse onderdelen op iemands hoofd terechtkomen! Voorzie ook een betere afscherming rondom de toren. De houten paaltjes met twee draadjes en open doorgangen zijn niet voldoende om bezoekers van de torenromp weg te houden. Plaats ook duidelijke borden dat de afgebakende zone niet betreden mag worden.
 - Herplaats de losgekomen vogelwering aan de triforia van de tussenmuren. Zo sluit je uit dat vogels een nestplaats kunnen vinden in deze ruimtes.
 - Leg het met zink beklede luik op de vloer van de klokkenzolder beter vast. Toren bezoekers kunnen het luik makkelijk losduwen.
- Houd met volgende gebreken rekening bij de uitvoering van de restauratie (op termijn)
 - Restaureer de baksteen en de natuursteen van de buitenromp van de toren en de tussenmuren. Herneem de losgekomen stenen en vul de ontbrekende stukken terug aan. Bindt de scheuren in. Hermetsel losse en afgescheurde bakstenen en natuursteen elementen. Hervoeg de volledige romp met een aangepaste mortel (zachte kalk- of basterdmortel). Dek de tussenmuren af met een harde overkapping of met een zachte overkapping (grassen of vetplanten).
 - Houd rekening met werken aan de verzakte grafstenen op het gelijkvloers van de toren en het pad tussen de tussenmuren.
 - Restaureer de muur- en trekankers. Controleer de bevestigingen en leg de veren van de muurankers bloot, ontroest de metalen, Herstel de ankers en vul de ontbrekende stukken terug aan.
 - Restaureer de galmborden. Vervang vermolmd hout, vul de ontbrekende delen aan, zet de galmborden goed vast en plaats een nieuw bedekking.
 - Bind de zettingscheuren die aan de binnenzijde van de toren en de trappentoren zitten in en hervoeg het uitgevallen voegwerk.
 - Vul de ontbrekende planken in de plankenvloer van de uurwerkzolder terug aan. Vervang het zinken roevendak op de klokkenzolder.

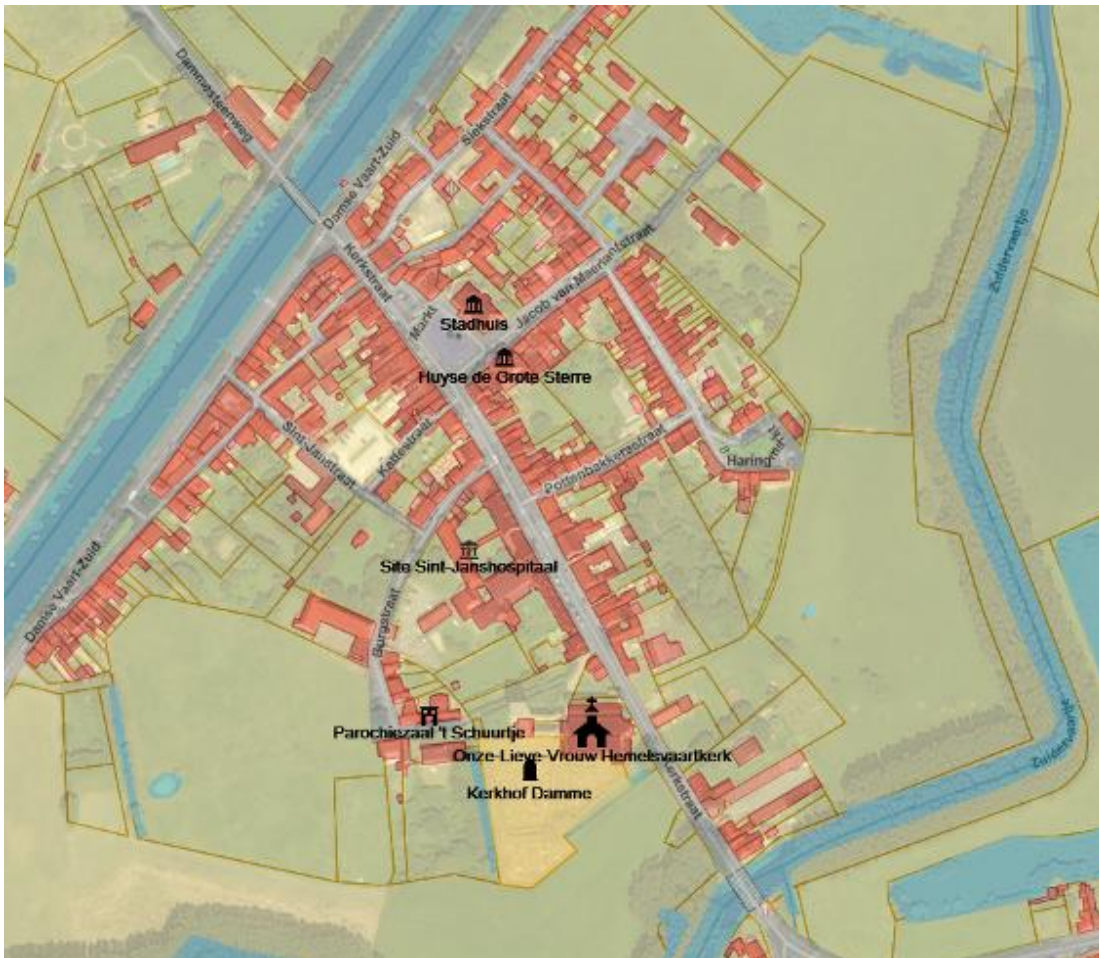
Overzicht van de weerkerende werken

- DRINGEND
 - Ontroest de muurankers aan de gevel van dakvlak, plaats een roestwerend product op de ankers en herneem het verfwerk (zwartgelakt).
 - *Nog uit te voeren.*
- JAARLIJKS
 - Regelmatig, minstens 2x per jaar, de platte daken reinigen en de afvoeren en ontvangers nazien op verstoppingen. Op het ogenblik van reiniging goten is het aangewezen om de gebroken en uitgevallen leien terug te plaatsen of te vervangen. Controleer op regelmatige basis de soldeernaden van de koperen goten en laat deze vakkundig herstellen.
 - *Wordt uitgevoerd door Bartam.*
 - Verzorg de bakstenen omloopaden tegen de kerkgevels. Verwijder de begroeiing en hervoeg het uitgelopen voegwerk aan de onderplint. Verwijder tijdig opkomende boompjes op de afzaten. Snoei tijdig de lindebomen tegen de gevel van dakvlak [3]. De bomen staan te dicht bij de gevel.
 - *Nog uit te voeren.*
 - De duiven weren en/of afvangen. Verwijder tijdig de nesten en eieren zodat de duivenpopulatie niet groeit.
 - *Wordt niet gedaan.*

Overzicht van de reguliere keuringen/nazichten.

- DRINGEND EN JAARLIJKS
 - o De brandblusapparaten en rookdetectieapparatuur laten keuren.
 - *Wordt uitgevoerd.*
- JAARLIJKS
 - o De verwarmingsinstallatie laten nazien door een onderhoudstechnicus.
 - *Wordt uitgevoerd door Six.*
 - o De schouw van de stookinstallatie laten reinigen.
 - *Wordt uitgevoerd.*
 - o De klokkeninstallatie en torenuurwerken laten nazien door een gespecialiseerde firma.
 - *Wordt uitgevoerd door Clock-o-matic.*

2.1.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern

Kerkhof rondom de kerk: Ja. Beschermd stadsgezicht.

Kerkplein en kerkgebouw sfeervol verlicht

Kerkklokken werken, en worden geluid

Parkeerplaatsen: in de Kerkstraat, Burgstraat, vlakbij parking begin Oude Sluissedijk, ook parking voor andersvaliden

Openbare voorzieningen:

- Stadhuis
- Huyse de Grote Sterre
- Site Sint-Janshospitaal

2.1.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod erediensten sedert november 2017: huwelijksmissen en begrafenissen; gelegenhedsvieringen.

Ander gebruik: Concerten, culturele activiteiten, toeristisch bezoek, geleid bezoek van groepen.

Gebruiksreglement: Ja. Vergoeding.

Aantrekkelijkheid: Cruydenwydinghe, viering op 15 augustus

Openstelling buiten erediensten: 1 april - 30 september: devotie, toeristisch. Met medewerking van vrijwilligers.(tegen een vergoeding voor de torenwachters).

2.2. Kerk Sint-Jacob de Meerdere in Hoeke

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.2.1. Identificatie

Naam: Kerk Sint-Jacob de Meerdere

Geografische ligging

- Sint-Jacobsstraat, 8340 Hoeke
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: Sint-Jacob-de-Meerdere

Eigenaar: Stadsbestuur

Bescherming(en)

- Beschermd als monument bij K.B. van 25/03/1938

2.2.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: J. Tilleman, voorzitter Kerkfabriek; <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78764>

Parochiekerk Sint-Jacob-de-Meerdere, georiënteerde vroeg-gotische kerk, met koor, portaal en sacristie die in de 17de eeuw (her)opgebouwd zijn.

Beschermd als monument bij K.B. van 25/03/1938.

Centraal in de dorpskern gelegen kerk, met omringend het goed bewaarde, omhaagde kerkhof met ruime grasperken en talrijke bomen. De toegang tot het kerkhof wordt gemarkeerd door een met leibomen (linden) afgezoomde dreef. Het beeld van het kerkhof wordt bepaald door enkele uitzonderlijke graftekens, nl. de monumentale neoclassicistische stèle van Petrus (Standaert) en een drietal zeer waardevolle smeedijzeren kruisen, waarvan één met koperplaat.

Historiek

De parochie Hoeke is in de loop van de 13de eeuw ontstaan uit de uitgestrekte moederparochie Oostkerke, die op haar beurt afhing van de Sint-Quintensabdij uit Vermandois. De oudste vermelding van een kapel dateert uit 1260. Mogelijks bestond er al in de 12de eeuw een kapel/kerk ten behoeve van de plaatselijke vissersgemeenschap.

Ca. 1270 schenkt de Duitse koopman Hendrik Con, via Hendrik de Coussevelde of Hendrik van Koesfeld (Westfalen), een som van 250 ponden Vlaams aan de kerk in Hoeke.

Tijdens de 16de eeuw (1580) lijdt het kerkje onder de godsdiensttwisten. De klokken worden in Sluis hersmolten tot kanonnen. In 1591 wordt de kerk weer in gebruik genomen en worden opnieuw erediensten gehouden. Strobedekking in 1616. Ingrijpende herstellings- en aanpassingswerken in de 17de eeuw. In 1637-39 worden herstellingswerken uitgevoerd aan toren en beuk, het koor wordt grotendeels heropgebouwd door de Brugse metselaar Marcus Feys, Simon van Houtte construeert een nieuw portaal. Het schip en het koor krijgen een houten tongewelf in plaats van het vermoedelijk vlakke houten plafond. In 1640 is het koor hersteld, echter nog zonder dak. Tegen de oostzijde van het koor wordt een sacristie aangebouwd: de datumsteen in de oostgevel vermeldt het jaartal "1649". In 1832 wordt intern een doksaal gebouwd. In 1838 wordt het tongewelf blauw geschilderd met gouden sterren. Architect Charles De Wulf (Brugge) leidt een grondige restauratiefase in 1900-1902. In 1903 wordt het interieur beschilderd in neogotische stijl door ene Goethals. Het gebouw wordt in 1938 door de Koninklijke Commissie gerangschikt bij 'monumenten van derde klas'. In 1944 loopt de kerk schade op, o.a. de klokverdieping in de toren wordt vernield; herstellingswerken in 1948 o.l.v. architect Maurice Hocepied (Brugge). In deze restauratiefase verdwijnen de neogotische beschilderingen en worden de vier galmgaten eenvormig gemaakt. In 1988, dringende herstellingswerken aan dak en regenafvoer. In 2002 onderhoudswerken aan dak, goten en smeedwerk. In 2016 werden 5 glas-in-loodramen aan de westzijde vervangen.

Beschrijving

De plattegrond ontvouwt: een vierkante westtoren, een eenbeukig schip van drie traveeën en een hoger koor van drie traveeën met driezijdige sluiting, waartegen ten oosten een vierkante sacristie. Roodbruine baksteenbouw onder leien bedaking: toren met tentdak, schip en koor onder zadeldaken met verschillende nokhoogte (koor is ca. 80 cm. hoger), sacristie onder half schilddak. De vroeggotische massieve westtoren met stompe spits wordt op drie zijden geschoord door zware, verjongende en versneden hoeksteunberen, haaks op elkaar gesteld; op de oostzijde door lisenen. Korfboogpoort aan de westzijde gevat in spitsboognis met driepas in het boogveld in geprofileerd baksteenmetselwerk. De poort bevat een deurnaald versierd met bladmotieven met jaartal "1638". De driepas bevatte een beeld van de H. Jacobus, dat nu in de kerk staat. Aan de zuidzijde van de toren is een calvarieberg in grotto-uitvoering geplaatst. De torenwanden zijn voorzien van lichtspleten. De klokverdieping werd na vernielingen in de Tweede Wereldoorlog grotendeels gereconstrueerd in 1948-49; enkel het spitsbogig galmgat en het omringend metselwerk aan de westzijde is authentiek; het noordelijke galmgat was oorspronkelijk rondbogig. Op halve hoogte van de galmgaten loopt een natuurstenen band; boven de steunberen zitten natuurstenen blokken.

Het schip is breder dan de toren en wordt geritmeerd door versneden steunberen waartussen spitsboogvensters. Gevels afgelijnd door houten gootlijst op klossen. De westgevel is met vlechtingen

afgewerkt; aan beide zijden van de toren een spitsboogvenster met rechte en afgeschuinde kanten, gedicht bij de constructie van het doksaal in 1832. Op de westmuur, oostwaarts van de toren, sluit een neogotisch hek een klein hok af waarin geofferde dieren werden geplaatst die ten voordele van H. Antonius openbaar verkocht werden. Boven het hok, een terracotta bas-reliëf waarop afbeelding van H. Antonius, vermoedelijk aangebracht in 1832 in de uitsparing van het gedichte spitsboogvenster. In 2003-2004 geconserveerd en gerestaureerd door J. Vereecke. In de twee meest westelijke traveeën zijn de langsmuren doorbroken door spitsboogvensters, aan de buitenkant versierd met een rondlopend kraalmotief. In de eerste travee, in beide langsgevels, een dichtgemetselde rondboogdoorgang. In de derde travee, jongere tudorboogvensters met kraalmotief. Het aansluitende koor werd ca. 1640 herbouwd met behoud van het bestaande grondplan; de muren zijn ongeveer 80 cm. hoger opgetrokken dan de muren van het schip. De spitsboogvensters hebben afgeschuinde dagkanten. Sacristie in oostgevel gedateerd "1649", in de zuidgevel een rechthoekige, betraliede vensteropening met natuurstenen kozijn.

Interieur

De toren heeft op de gelijkvloerse verdieping muraalbogen en vier bakstenen hoekzuiltjes met kapiteeltjes, wat wijst op een oorspronkelijke bedoeling de benedenverdieping te overwelfen. Nu bezit de toegangsruimte onder de toren een vlakke houten roostering. Op de tweede verdieping zit een rondbogige doorgang naar de dakstructuur. Iets lager zit een oudere dichtgemetselde rondboogdoorgang in een segmentboognis. Eenbeukig schip met 17de-eeuws houten tongewelf (beuk) dat lichtblauw geschilderd is. In het koor ligt het tongewelf ca. 120 cm. hoger; in de apsis bevinden zich twee houten leeuwenkoppen die de gewelfribben dragen. In de kerkruimte ligt een vloer uit 1855 in blauwe natuursteen met gerecupereerde witte en blauwe grafzerken (1550-1777). Ter hoogte van de overgang van beuk naar koor bevat de vloer een centrale windroos in Rouge Royale, Jaune Claire en wit marmer. In het koor komt een combinatie van zwarte Noir de Mazy of gelijksoortige steen en witte marmeren tegels in dambordpatroon voor. De wanden van beuk en koor werden gepleisterd en witgeschilderd. Het houten doksaal uit 1832 wordt gedragen door vier Ionische pilasters, waarop een klein orgel staat (1858). Onder het doksaal zit centraal de vierkante ingang deur, geflankeerd door rondboogopeningen die afgesloten worden door hekkens met messing bekroning: speerpunten, wereldbollen en triomfvazen. Sacristie met cementtegelvloertje waaronder vermoedelijk nog de originele vloer is bewaard. De sacristie is overdekt met een graatgewelf.

Mobilair

Hoogaltaar, beschilderd hout, 18de eeuw. Portiekaltaar met twee composietzuilen en twee composietpilasters die een klokvormig fronton dragen. In 2001 werd het fronton door Gerard Thienpont gereconstrueerd in gips, met nieuwe thematiek, ter vervanging van het origineel dat werd vernield in de Tweede Wereldoorlog. Ingewerkt schilderij van de H. Familie door Jan Ryckx (1635). Stipes in Lodewijk XVI-stijl. Altaar als marmeren sarcofaag. Gerestaureerd in 2001. Altaar, hout, samengesteld uit onderdelen van een 18de-eeuwse biechtstoel uit Westkapelle, die sinds 1956 in Hoeke is. Communiebank, eik, 1744-46. Vier opengewerkte panelen tussen vijf pilastertjes, met Lodewijk XIV-motieven. Preekstoel, eik, eerste helft 18de eeuw, vierzijdige kuip op getorste zuil, waarboven een vierkant klankbord. Doksaal, hout, 1832. Orgel in drieledige orgelkast, 1858. Gemaakt door orgelmaker Pieter Loncke uit Hoogstade. Grondig gerestaureerd in 2002-03 door de Nederlandse firma Kerkorgelbouw Pels en Van Leeuwen uit 's Hertogenbosch, onder begeleiding van orgeldeskundige Jef Braekmans uit Vorselaar. Doopvont, marmer, met roodkoper deksel, 19de eeuw. Schilderij van Jeroen Bosch: *'De Jobtriptiek'*, 1505, uitgeleend aan Groeningemuseum (Brugge) sinds 1931. Twee schilderijen op hout, begin 16de eeuw, restanten van een drieluik: middenpaneel *'Aanbidding der herders'*, zijluik *'Besnijdenis'*. Mogelijk uit de school van Hugo Vander Goes. De *'Aanbidding der herders'* werd geconserveerd door V. van Caloen in 2003. Schilderij *'O.L.V. als Moeder van Smarten'*, ovaal, doek op hout, 18de eeuw. Geconserveerd door V. van Caloen in 2003. Gepolychromeerd houten beeld *'O.L.V. van Smarten'*, 19de eeuw, gekleed in paars fluweel met zilverdraadversiering. Conserverende behandeling in 2000-2001 door Gerard Thienpont. Gipsen beelden, onder meer van H. Jacob de Meerdere, H. Hart van Christus, H. Theresa, H. Antonius Abt, Calvarie. Beeld *'H. Jacobus de Meerdere'* stond in de spitsboognis met drielob boven de westelijke ingang. Euvillesteen, slechte staat. Conserverende behandeling in 2000-2001 door Gerard Thienpont. Zal vervangen worden door een kopie van atelier Lucarté uit Essen. Kerkklok uit 1649 is in 1944 gebarsten en werd in 1960 omgegoten. Een klok uit 1729 werd geroofd tijdens de Franse revolutie.

b) Architecturale mogelijkheden

Het betreft een eenbeukige kerk.

Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig.

Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.

Sanitair en keuken zijn voorzien in Ter Polderhoucke (10 m).

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: van nabij op te volgen

- De kerkfabriek heeft architectenbureau Spectra aangesteld voor de opmaak van het restauratiedossier; de effectieve uitvoering van de restauratie is gepland voor 2026.

Uit het rapport van Monumentenwacht, 12/05/2022

Overzicht van de eenmalige werken

- DRINGEND
 - o Het uitgewaaide hoekkeperlood ter hoogte van de noordoostelijke hoekkeper boven de sacristie terug invullen.
 - o De slepende inkomdeur en de slepende toegangsdeur tot het schip laten afschaven door een schrijnwerker.
 - o De kapotte lampen in het inkomportaal vervangen
 - o Slot plaatsen op de afsluitdop van de stookolietank
 - o Uitmeten van de relatieve vochtigheid binnen in de kerk.
 - De gevolgen van de temperatuurschommelingen op het baksteenmetselwerk (afgevallen pleisterwerk) en de interieurelementen en kunstvoorwerpen onderzoeken.
 - Een betere verwarming en verluchting in de kerk voorzien.
 - Een meting en interieurstudie kan opgemaakt worden door onze interieurwachters.
- OP KORTE (1-3 jaar) EN MIDDELLANGE TERMIJN (3-6 jaar)
 - o Opmaken van een restauratiedossier voor het baksteenmetselwerk waarin onder andere met onderstaande opmerkingen rekening kan gehouden te worden;
 - Het uitgelopen en te harde voegwerk van de torenromp, steunberen en de westgevels van de kerk hernemen, alsook de sterk verweerde of verpulverde bakstenen (moefen of kloostermoppen) plaatselijk vervangen (enkel de meest verweerde bakstenen worden het best vervangen).
 - De losgekomen en afgescheurde afzaten hermetsele.
 - De gebarsten steunbeervoeten alsook de zettingbarsten in de kerkgevels en de barsten in de toren inbinden.
 - De uitgebukte en afgescheurde borstwering boven de noordelijke koorramen hermetsele en/of inbinden.
 - De oude roestige bevestigingen op de gevels in de noordwestelijke hoek verwijderen en de openingen herstellen.
 - De rollaag en schouderstukken nazien. Het voegwerk vernieuwen en de waterdichtheid tussen rollaag en schouderstukken hernemen.
 - Nazicht van de toestand van de galmborden. De ontbrekende bakstenen in de galmgaten terug aanvullen. De zwamaantasting op het bovenste galmbord aan de zuidzijde nazien en aanpakken. Rotte onderdelen vervangen en het afdichtingslood vernieuwen. De kauwentakken verwijderen. Plaats op hetzelfde ogenblik nieuwe draadnetten. Opteer aan de buitenzijde van de galmgaten voor polyethyleennetten.
 - De raamnissen en sleufgaten goed afsluiten aan de buitenzijde en de ramen in de nissen nazien en herstellen indien nodig. Plaats ook hier aan de buitenzijde polyethyleennetten.
 - De bijkomende scheurvormingen aan de binnenzijde van de kerk opvolgen en onderzoeken. Dit kan door in de eerste plaats scheurimeters te plaatsen (Monumentenwacht kan u daarbij helpen indien gewenst).

- Het opstijgend vocht in de kerkmuren bestrijden door injectering.
 - Het is raadzaam om tijdens de restauratie de veren van de muurankers bloot te leggen, wij vermoeden dat deze roestig zijn.
 - Wij raden aan om ook een studie te laten doen om de spatkrachten in het schip en het koor en de roestvorming van de staltonvloer in de toren na te zien.
 - Nieuwe bakstenen dienen qua vorm, grootte en kleur dezelfde te zijn als de bestaande.
 - Nieuw voegwerk dient qua textuur en kleur dezelfde te zijn en aangepast naar de steen bv. zachte kalk- of basterdmortel.
 - Op het ogenblik van de verfwerken aan de gootbekleding is het aangewezen alle rotte houtonderdelen te vervangen.
 - Onderaan de dakvlakken van het koor en het schip genormeerde ladderhaken aanbrenge
- Op deze manier kunnen in de toekomst de bakgoten veilig gereinigd en nagezien worden. En kunnen eventuele werken aan de goten op een veilige manier uitgevoerd worden.
- De muurankers op de linkerzijde ontroesten en een nieuwe verflaag geven.
 - Ook de diefijzers kunnen op hetzelfde ogenblik van een nieuwe verflaag voorzien worden. Vooral bij de aansluiting aan de dorpel dient aandacht besteed te worden.
 - De voetschraper ontroesten en van een nieuwe verflaag voorzien.
 - Het hekwerk aan de toegangspoort (straatzijde) ontroesten en van een nieuwe verflaag voorzien.
 - Ontstof de zoldering en kapconstructie boven de sacristie.
 - Behandel het hout plaatselijk tegen houtborende insecten. Dit kan zelf manueel ingestreken worden met een verdelgingsproduct met permethrine (verkrijgbaar in een doe-het-zelfzaak).
 - Voer deze werken ook uit bij de licht aangetaste houten sacristiekast.
- OP TERMIJN (3-6 jaar)
- Bij werken aan het torenluik de sluiting ervan verbeteren en een ladder voorzien om het luik te bereiken.
 - De ijzeren ladder en het roestige ijzeren luik boven de klokkenstoel vervangen door een roestvrije ladder en een gemakkelijk manipuleerbaar hout luik.
 - Een asbestinventaris laten opmaken en er bij toekomstige werken rekening mee houden dat de schouwpijp uit asbest en de onderdakplaten boven de welfsels dienen verwijderd en vervangen te worden.
 - Bij het vervangen van de asbesthoudende bouwmaterialen dient men rekening te houden met de vigerende wet- en regelgeving omtrent deze schadelijke producten, zie <https://www.ovam.be/asbest-1>. Vlaanderen wenst een asbestveilig Vlaanderen tegen 2040 en is een asbestafbouwbeleid gestart waar ook ondersteuning en subsidies mogelijk zijn, zie <https://www.ovam.be/ondersteuning-en-subsidies-0>
- OP TERMIJN (>6 jaar)
- Bij toekomstige vervanging van de goten of het dak dient rekening gehouden te worden met de gebruikte materialen. Zinken goten worden aangetast door koperen leihaken waardoor de levensduur sterk verminderd.
 - Bij toekomstige vervanging van de goten aan de sacristie dient rekening gehouden te worden met een beter afschot waardoor het water en het vuil niet in de goten blijft liggen.
 - De drie glas in loodramen aan de rechterzijde van het koor restaureren. Vervangen op hetzelfde ogenblik de verspreid gebarsten ruitjes en laat door een glazenier het uitgebuite paneel aan de zuidzijde nazien.
 - Ook de gebarsten voorzetramen kunnen aangepakt worden.
 - Deze werken zijn niet dringend en kunnen in een latere fase uitgevoerd worden. Er kan ook geopteerd worden om dit in hetzelfde uitvoeringsdossier te plaatsen als de restauratie van het baksteenmetselwerk.
 - Er kunnen ook in een latere fase (afhankelijk van de budgettering) restauratiewerken uitgevoerd worden aan de calvarie.

Overzicht van de weerkerende werken

- DRINGEND
 - o De verf- en afwerkingslagen op de boordplanken van de goten, op de inkompoort en achter de calvarie vernieuwen. Ook het houten raam van de calvarie is toe aan een opfrisbeurt van het verfwerk.
 - o Onderhoud op regelmatige basis het houten buitenschrijnwerk. Herneem de verf- en vernislagen op het buitenschrijnwerk. Vervang rotte onderdelen. Behandel het hout indien nodig tegen zwamaantasting. Controleer op hetzelfde ogenblik de goede sluiting van de ramen en poorten. Vervang of vernieuw indien nodig het sluitingsmechanisme.
 - o De zolder en de kapconstructie van de toren ontstoffen en de oude vogelnesten verwijderen. Ook regelmatig eens de sacristiezolder ontstoffen.
 - o In het voorjaar de dode clustervliegen verwijderen.
 - o De takken in de openingen van de 'Mariagrot' verwijderen.
- JAARLIJKS
 - o Regelmatig, minstens 2x per jaar, de goten reinigen en de afvoeren en ontvangers nazien op verstoppingen.
 - o Regelmatig de controleputten openmaken en de bladeren verwijderen.
 - o Sluit een contract af met een aannemer die minstens jaarlijks de goten komt reinigen!
 - o Voer tijdig onderhoudswerken uit aan de tuin. Snoei bomen in, verwijder onkruid en struikgroei tegen de gevels en op de paden.
 - o Snoei regelmatig de bomen in zodat de takken niet tegen de gevels of daken reiken.
- TWEEJAARLIJKS
 - o Op een regelmatige basis de natuurleien nazien en uitgeschoven of ontbrekende leien terug aanvullen.
- ZESJAARLIJKS
 - o Hou rekening met een toekomstig periodiek nazicht en onderhoud van de ijzeren topbekroning, muurankers, diefijzers, ijzeren elementen en het hekwerk aan de tuinmuur. Verwijder het hardnekkige roest, behandel met een roestwerend product en schilder met een aangepast verfsysteem. Vooral de ijzeren toegangspoort is toe aan een opfrissing.

Overzicht van de reguliere keuringen/nazichten.

- DRINGEND EN JAARLIJKS
 - o De brandblusapparaten en rookdetectieapparatuur laten keuren.
- JAARLIJKS
 - o De schouw van de stookinstallatie laten reinigen, bij voorkeur samen met het onderhoud van de verwarmingsinstallatie.
 - o De verwarmingsinstallatie laten nazien door een onderhoudstechnicus.
 - o De klokkeninstallatie en torenuurwerken laten nazien door een gespecialiseerde firma.

2.2.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: aan de rand van de dorpskern

Plein

Kerkhof rondom de kerk: Ja.

Parkeerplaatsen: 35

Openbare voorzieningen:

- Ter Polderhoucke, naast de kerk (10 meter afstand, 2009)

2.2.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod erediensten: huwelijksmissen en begrafenissen; gelegenhedsvieringen.

Ander gebruik: opnames voor film; concert

Gebruiksreglement: Ja. Vergoeding.

Aantrekkelijkheid: Pelgrimage Sint-Jacob

Openstelling buiten erediensten: april tot november: devotie, toeristisch.

2.3. Kerk H. Drievuldigheid en H. Christianus in Lapscheure

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.3.1. Identificatie

Naam: Kerk H. Drievuldigheid en H. Christianus

Geografische ligging

- Lapscheurestraat 29, 8340 Lapscheure
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: H. Drievuldigheid en H. Christianus

Eigenaar: Kerkfabriek

Bescherming(en)

- Beschermd als monument bij M.B. van 17/06/1992

2.3.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78777>

Beschermd als monument bij M.B. van 17/06/1992.

Georiënteerde renaissancistische polderkerk, uitzonderlijk voor de streek met oosttoren, gelegen in de dorpskern van Lapscheure, aan het kruispunt van de Lapscheure- met de Hoogstraat. Omringend kerkhof ten zuiden en westen, afgezoomd met lage, bakstenen muur onder ezelsrug, westelijk en zuidelijk toegankelijk via twee gietijzeren toegangshekken tussen bakstenen pijlers. Rijen zerken, waarvan de oudste van arduin; tien gietijzeren kruisen, verspreid over het kerkhof. Vier eenvoudige rode bakstenen pijlerkapelletjes onder betonnen zadeldak, gebouwd in 1930 ter ere van de H. Cornelius; korfboognis met gepolychromeerd plaasteren reliëf met taferelen betreffende de H. Cornelius. In de zuidelijke hoek van het kerkhof, gedenkzuil voor de militaire slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog, ingehuldigd in 1920, uitgevoerd door H. Rousseau uit Brugge (gesigneerd).

Historiek

De kerk werd in 1649-1652 gebouwd ter vervanging van een houten "noodkerk" die in 1640 op dezelfde plaats was opgetrokken. De bouw van het bedehuis op deze plaats was een belangrijke etappe in de geschiedenis van Lapscheure: het luidde de ontwikkeling in van de huidige dorpskern. Het eerste bedehuis was meer oostwaarts in de parochie gelegen en ontstond in de 11de eeuw als een kapel die afhankelijk was van de parochie van Oostkerke. In 1236-1246 werd het gebied waarin de kerk en het omringende dorp van Lapscheure lag, ingedijkt als de Spermaliepolder. Ca. 1240 werd op de plaats van de kapel een ruime gotische kerk gebouwd. In 1583 werden de dijken van de Spermaliepolder om militaire redenen doorgestoken door de geuzen. Daarbij ontstond de kreek "het Lapscheurse Gat", waardoor een groot deel van het dorp werd overspoeld. Na de beveiliging van het achterland door het aanleggen van nieuwe dijken in 1611-1613 (Sint-Pietersdijk en Zeedijk), lag de kerk beschadigd en geïsoleerd in een schor. Naar aanleiding van zijn bezoek aan Lapscheure in 1639, beslist de deken van Aardenburg dat er een nieuwe kerk gebouwd moet worden. Als nieuwe locatie wordt gekozen voor de meer centraal gelegen Sint-Jobspolder. In 1640 werd langs de "*Brede Wech*" in de Sint-Jobspolder een houten kerk opgetrokken. In 1649 vroegen pastoor en parochianen toestemming om de middeleeuwse kerk af te breken en met het afbraakmateriaal de bouw van een nieuwe stenen kerk te starten. De kerk in renaissancestijl werd op 28 juli 1652 plechtig ingewijd ter ere van de H. Drieuldigheid, onder aanroeping van de H. Christianus. In de nabijheid van de kerk, langs de Hoogstraat, ontwikkelde zich een nieuwe dorpskern.

Het houten gewelf dateert van 1790, en werd geschilderd in 1885. In 1846 werd de toren gerestaureerd door architect M. Buyck uit Brugge. In 1853 werd vloer opnieuw gelegd, waarbij enkel de best bewaarde ingewerkte grafstenen werden behouden. In 1911 werd aan de zuidzijde van de toren een sacristie gebouwd. De kerk werd erg beschadigd tijdens de Tweede Wereldoorlog: artilleriegranaten sloegen een deel van dak en gewelf weg. Tijdens een herstellingsproject in 1958 werden nieuwe glasramen geplaatst in het koor. In 1996-97 werden herstellingswerken uitgevoerd door firma A. Vandendorpe, vooral aan de dakconstructie. Restauratie van gevels en bedaking in 2004-2005 (door I. Vermeersch uit Luchteren); andere fasen volgen.

Beschrijving

De plattegrond ontvouwt een driebeukig schip van vijf traveeën; de zijbeuken eindigen met een vlakke sluiting, bredere middenbeuk uitlopend op het driezijdige koor met aansluitend de vierzijdige oosttoren, met ronde noordelijke traptoren. De plaatsing van de toren ten oosten is uitzonderlijk in het noorden van West-Vlaanderen. Ten zuiden tegen de toren, de sacristie van 1911. Het bouw materiaal voor de kerk met pseudobasilicale opstand is deels afkomstig van de in 1649 gesloopte middeleeuwse kerk. Dit geldt voor de afgeschuinde plint van Doornikse steen, de muren van helrode moeffen tot ongeveer anderhalve meter, en het west- en zuidportaal in Balegemse steen. Voorts donkere baksteenbouw. Afdekking door leien zadel- en lessenaarsdaken. Gebroken westpuntgevel met top- en schouderstukken vlechtingen wordt geritmeerd door versneden hoeksteunberen. Tudorbogig westportaal in omlijsting van Balegemse steen; negblokken en afgeschuind beloop eindigend op ezelsoor. Erboven, vlak omlijst segmentboogvenster met oren waarin

19de-eeuwse ijzeren roedeverdeling, gelijkaardige lagere segmentboogvensters voor de zijbeuken. Gedichte korbogige muuropening in de top. Schip geritmeerd door versneden steunberen, waartussen telkens een segmentboogvenster in vlakke omlijsting met oren waarin 19de eeuwse ijzeren roedeverdeling. Vrij massieve vierkante oosttoren onder leien tentdak. Verjongende overhoekse steunberen en sporadisch voorkomende hoekblokken. Diverse grafstenen tegen de zuidgevel. Kruisbeeld in tweede westelijke travee. In eerste travee, kleiner zuidportaal, gelijkaardig aan dat van de centrale westgevel. Zichtbare muren van koor gelijkaardig doorbroken. De oostelijke torenmuur is doorbroken met drie getoogde vensters in geblokte omlijsting. Ook op de zuidzijde waren drie segmentboogvensters, waarvan enkel het bovenste intact gebleven is (gedicht op de benedenverdiepingverdieping, vergroot tot doorgang naar de zolder van de sacristie op de eerste verdieping). Getoogde galmgaten opgenomen in bakstenen omlijsting met oren. Druiplijst, van natuursteen op oost- en noordzijde, van baksteen op zuid- en westzijde; doorgetrokken en omlopende onderdorpel van natuursteen lijnt de klokkenverdieping af. Aflijnend bakstenen korfbogfries op blokken. Tegen de noordmuur, een rond traptorentje. Haaks op de toren gelegen sacristie in geelbruine baksteen onder leien zadeldakje; topgevel met schouderstukken, uitgewerkte schoorsteenaanzet en druiplijsten boven de segmentbogige vensteropeningen op doorlopende hardstenen onderdorpels.

Interieur.

Bespleisterd en witgeschilderd interieur. De middenbeuk is van de zijbeuken gescheiden door een rondboogarcade met Toscaanse zuilen op hoge achtzijdige sokkels. Boven de zuilen bevinden zich in de middenbeuk trigiefen als steun voor de kroonlijst waarop het korbogig houten tongewelf aanzet. Centraal op het gewelf, aan oosten westzijde, een houten gebeeldhouwd bladmotief in de vorm van een gewelfsleutel. Houten kruisribgewelf in zijbeuken. Vloer van zwarte natuursteen, met ingewerkte witte grafzerken. Koor bevat twee moderne gebrandschilderde ramen van Michiel Martens uit Sint-Andries, uit 1959, met voorstelling van Maria en Christus. Vanuit het koor heeft men toegang tot de toren en het bijhorende traptorentje langs twee korfboggingangen, voorzien van oorspronkelijke deuren. De begane grond en de eerste verdieping van de toren zijn overdekt door een graatgewelf.

Mobilair

Voornamelijk 17de- en 18de-eeuws mobilair. Eikenhouten preekstoel in laat-renaissance, gedateerd "1654", zeszijdige kuip en klankbord. Drie biechtstoelen van het drieledig gesloten type: twee in laat-renaissancestijl uit het einde van de 17de eeuw, één 18de-eeuwse. Hoogaltaar, beschilderd hout, 1743. Portiekaltaar met schilderij op doek 'H. Drieeenheid', vermoedelijk uit 1761 door Jan Garemin, verwijzend naar de Broederschap van de Allerheiligste Drievuldigheid. Geflankeerd door drie zuilen waarboven een baldakijn. Broederschap der trinitariërs, afgebeeld in medaillons op de voetstukken. In beglaasde kastjes in houten midden-18de-eeuwse lambrisering aan weerszijden van het altaar staan borstbeelden van HH. Cornelius en Quirinus, hout, 18de eeuw. O.-L.-V.-altaar, beschilderd hout, 3de kwart 18de eeuw. Portiekaltaar met schilderij op doek: 'H. Familie', van Judocus Arschot (1713). Altaar van Sint-Sebastiaan, beschilderd hout, 3de kwart 18de eeuw. Portiekaltaar met schilderij op doek: 'Marteldood H. Sebastiaan', van Jan Garemin (1769). Houten communiebank uit eind 18de eeuw in Lodewijk XVI-stijl. Kerkbanken in noord- en zuidbeuk tegen de wanden, 1779. Stenen doopvont met houten deksel. Graven. Beschermheren van de kerk waren de Trinitariërs, leden van de Broederschap van de Allerheiligste Drievuldigheid, een organisatie die instond voor het vrijkopen van slaven. Veertien grafzerken van 'slavenmeesters' zijn in de kerk bewaard. Ook volksfiguur Pastoor Heldewijs (1685-1748), de Uilenspiegel onder de priesters en gedurende lange periode pastoor van Lapscheure, ligt begraven in de kerk. Westdoksaal (tochtportaal) met vier composietzuilen uit 18de eeuw (geplaatst rond 1700?), waarboven midden-19de-eeuws orgel (1858), van de hand van Pieter Loncke uit Hoogstade. Na 1944 hersteld door Jules Anneessens uit Menen. 19de-eeuws gekleed beeld van Onze-Lieve-Vrouw met kind. Kruisweg van 14 staties.

b) Architecturale mogelijkheden

Kleine, driebeukige kerk met vijf traveeën.

Mogelijkheid tot inbouwen van modules voor publieke functies.

Elektriciteit en lichtinstallatie : aanwezig.

Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.

Sanitair en keuken zijn niet voorzien ter plaatse.

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: redelijk

- Werken gepland: inbouw van een module voor gemeenschapsleven.
- Restauratie van het binneninterieur en herschilderen van de binnenmuren is noodzakelijk.

Buitenrestauratie in 2004-2005.

Uit het rapport van Monumentenwacht, 24/08/2021

Overzicht van de eenmalige werken

- DRINGEND
 - o Alle brandblusapparaten zijn toe aan herkeuring.
- OP KORTE (1-3 jaar) EN MIDDELLANGE TERMIJN (3-6 jaar)
 - o Aan twee dakkappellen dienen werken uitgevoerd te worden.
 - De kapel in dakvlak dient nagezien te worden en bij de onderregel waterdicht gemaakt. De zwamlichamen aan beide zijden van de kapel worden het best verwijderd. Hou bij het verwijderen rekening om de zwammen onmiddellijk in een zak te stoppen en deze zo snel mogelijk weg te brengen (sporen van de zwam kunnen zich verspreiden bij een slechte verwijdering).
De rotte houten onderdelen dienen nagezien te worden op sterkte en worden het beste vervangen indien nodig. Behandel het naastliggende houten tegen zwamaantasting. De houten trap onder de kapel wordt het best verstevigd of indien nodig vernieuwd.
 - Ook de kapel bij dakvlak dient aangepakt te worden. De rotte delen dienen vervangen te worden. De sluiting dient nagezien en verstevigd te worden.
 - o Het pleister- en verfwerk van de kerk en de sacristie dient gerestaureerd te worden.
 - o Het pleisterwerk is plaatselijk aan herstellingen toe. Het verfwerk dient overal opnieuw uitgevoerd te worden. Bespreek deze werken met de verantwoordelijke van onroerend erfgoed in functie van kleurgebruik en eventuele blootlegging van onderliggende schilderingen.
 - o Het schrijnwerk dat aangetast is door de kleine klopkever wordt beter behandeld. Dat kan zelf uitgevoerd worden door het instrijken van het hout met een in de handel te verkrijgen product.
 - o Laat de dubbelwandige ijzeren buis van het rookgaskanaal door een technicus nazien en vervang indien nodig.
 - o De natuurlei die beschadigd is bij het dak van de toren wordt het best vervangen.
 - o De muuraansluitingen in lood en zink bij dakvlakken die los aan het komen zijn en waarbij het voegwerk is uitgevallen worden beter nagezien en opnieuw vastgezet. Ook het voegwerk wordt het beste hernomen. Ook de uitgevallen loodslab bij dakvlak wordt beter terug aangevuld met een nieuw loodstuk.
 - o Verdicht het lek onderaan de westelijke afvoer van dakvlak.
 - o De calvarie is toe aan een opfrissing. Het verfwerk op het houten schrijnwerk dient hernomen te worden en het Christusbeeld dient gerestaureerd te worden.
 - o Vervang bij een controle van de verlichting de kapotte TL-lamp op de zoldering boven de sacristie.
 - o Plaats op termijn genormeerde ladderhaken en klimhaken bij. Deze staan nu te ver uiteen en kunnen/mogen niet voor persoonlijke beveiliging gebruikt worden.
 - o Overweeg ook om dakluiken te plaatsen in de daken van de zijbeuken zodat de zolders toegankelijk zijn. Hou dan ook rekening met de reiniging van de zolders en het plaatsen van loopbruggen.
 - o Verwijder brandbare materialen uit het stooklokaal of plaats deze in goede afsluitbare metalen kasten.
 - o Reinig de bergplaatsen onder het doksaal en het doksaal zelf. En behandel door kleine klopkever aangetast schrijnwerk of verwijder deze uit de kerk indien van weinig waarde.
 - o Reinig de bestofte en licht vervuilde torenzolder.

Overzicht van de wekerende werken

- JAARLIJKS
 - o Regelmatig, minstens 2x per jaar, de goten en de platte daken reinigen en de afvoeren en ontvangers nazien op verstoppingen. De ideale periode voor reiniging is de eerste maal eind oktober. De tweede maal 2e helft december/begin januari na alle bladval.
 - o Voer tijdig onderhoudswerken uit aan de tuin. Snoei bomen in, verwijder onkruid en struikgroei tegen de gevels en op de paden.
 - o Snoei regelmatig de bomen in zodat de takken niet tegen de gevels of daken reiken.
- ZESJAARLIJKS
 - o Onderhoud op regelmatige basis het houten buitenschrijnwerk. Vervang rotte onderdelen. Behandel het hout indien nodig tegen zwamaantasting. Controleer op hetzelfde ogenblik de goede sluiting van de ramen en poorten. Vervang of vernieuw indien nodig het sluitingsmechanisme.
 - o Hou rekening met een periodiek nazicht en onderhoud van de ijzeren topbekroning, muurankers en diefijzers. Verwijder het hardnekkige roest, behandel met een roestwerend product en herverf met een aangepast verfsysteem.

Overzicht van de reguliere keuringen/nazichten.

- JAARLIJKS
 - o De brandblusapparaten en rookdetectieapparatuur laten keuren.
 - o De anti-inbraak- en diefstalinstallatie laten keuren.
- TWEEJAARLIJKS
 - o De schouw van de stookinstallatie laten reinigen, bij voorkeur samen met het onderhoud van de verwarmingsinstallatie.
 - o De verwarmingsinstallatie laten nazien door een onderhoudstechnicus.
 - o De klokkeninstallatie en torenuurwerken laten nazien door een gespecialiseerde firma.

2.3.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern
Kerkhof rondom de kerk: Ja.
Parkeerplaatsen: 25
Openbare voorzieningen:
- Zaal Heldewijs

2.3.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod gewone erediensten: begrafenissen
Ander gebruik: Sint-Niklaasfeest van de school; voordrachten; concert
Gebruiksreglement: Vergoeding
Openstelling buiten erediensten: van Pasen tot Allerheiligen: stilte/bezinning; toeristisch.

2.4. Kerk Sint-Rita van Cascia in Den Hoorn

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.4.1. Identificatie

Naam: Kerk Sint-Rita van Cascia

Geografische ligging

- Hoornstraat, 8340 Moerkerke - Den Hoorn
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: Sint-Rita van Cascia

Eigenaar: Kerkfabriek

Bescherming(en)

- Niet beschermd

2.4.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/78803>

Parochie- en bedevaartskerk gewijd aan Sint-Rita van Cascia, bakstenen zaalkerk in het centrum van het gehucht Den Hoorn. Ingeplant op een bouwblok waarrond de Hoornstraat zich splitst. De kerk wordt gebouwd in 1976-77 door vrijwilligers onder leiding van E.H. pastoor K. Ackaert en naar plannen van architect Stefaan Dejaegere (Kortrijk). Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het oostelijke deel van de gemeente afgesloten van de dorpskern van Moerkerke door de vernieling van de Jacksenbruggen over het

Schipdonk- en Leopoldkanaal door het Duitse leger. Op aanvraag van de pastoor wordt Den Hoorn een zelfstandige parochie met een noodkerk, gebouwd in 1946 met restanten van oorlogsmateriaal en toegewijd aan St. Rita van Cascia. Een tweede noodkerk wordt gebouwd in 1960 op de plaats van de huidige parochiezaal (Hornstraat nr. 88) en bestaat uit drie houten noodklassen overgebracht uit Sint-Andries (Brugge); de eerste noodkerk fungeert dan als parochiezaal. In het laatste kwart van de 20ste eeuw worden beide noodkerken afgebroken en vervangen door de nieuwe definitieve kerk in 1976-77 en de parochiezaal in 1989.

Lage hallenkerk in bleek baksteenmetselwerk van vijf traveeën onder een zwart pannen zadeldak. Ritmering van de buitengevels door steunberen, waartussen telkens drie vensters per travee. Aan de oostkant van het hoofdgebouw, een klein, laag portaal. Aan de westkant is de kerk door een lage aanbouw met de vierkante toren verbonden. Robuuste toren als blikvanger, baksteenbouw gevat onder tentdak bekroond met ijzeren kruis; hoge blinde basis versierd met een monumentale keramische afbeelding van St. Rita (Willy Mitchell, Brugge), kenmerkende grote galmgaten.

Interieur van de kerk bepaald door sobere bakstenen wanden, doorbroken door veelkleurige glasramen (De Loddere uit Brugge, Vranckx uit Hasselt, M. Mortier uit Gent). Ruimte afgedekt door houten plafond, marmeren tegelvloer. Het meubilair van de kerk dateert van de jaren 1970-1980 en werd door verschillende kunstenaars en firma's gerealiseerd. Het enige kunstwerk dat ouder is dan de kerk is het 18de-eeuws Christusbeeld aan nieuw houten kruis. Altaar centraal tegen de zuidwand geplaatst, in de zuidelijke hoeken bevinden zich de sacristie (west) en de Sint-Ritakapel (oost). Boven het oostelijke doksaal is het orgel geplaatst (Firma Loncke uit Zarren-Kortemark). Houten beelden en makelaar inkomportaal van beeldhouwer D'Havé. Drie klokken in klokkentoren.

b) Architecturale mogelijkheden

Bakstenen zaalkerk met vijf traveeën.

Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig.

Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.

Sanitair en keuken zijn voorzien in Zaal De Rozen.

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: goed

- Werken gepland: neen
- Restauratie gepland: neen

2.4.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern

Kerkhof rondom de kerk: Begraafplaats langs de Hoornstraat (ca. 300 m)

Parkeerplaatsen: 20

Openbare voorzieningen:

- Zaal De Rozen (BKO, OC)

2.4.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod erediensten:

- huwelijksmissen en begrafeningen; gelegenhedenvieringen .
- weekviering: elke donderdag om 18.30 u.

Ander gebruik: Bedevaartsoord

Gebruiksreglement: neen.

Aantrekkelijkheid: Het hele jaar door: devotie

Openstelling buiten erediensten: dagelijks.

2.5. Kerk Sint-Dionysius in Moerkerke

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.5.1. Identificatie

Naam: Kerk Sint-Dionysius

Geografische ligging

- Vissersstraat, 8340 Moerkerke
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: Sint-Dionysius

Eigenaar: Kerkfabriek

Bescherming(en)

- Niet beschermd

2.5.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78850>

Sint-Dionysiuskerk, neogotische parochiekerk gebouwd in 1867-1869 ter vervanging van een in kern 16de-eeuwse kerk. Georiënteerde kerk omringd door rechthoekig kerkhof op de hoek van de Vissers- en de Kasteelstraat, de twee belangrijkste assen van het dorp.

Historiek

In 1110 bevestigt Baldricus, bisschop van Doornik-Noyon, de abdij van Saint-Quentin-en-l'Isle in het bezit van de kerk van Oostkerke en haar vier afhankelijke kapellen t.t.z. Wulpen (eiland), Lapscheure, Moerkerke en Westkapelle. Moerkerke wordt waarschijnlijk op het einde van de 12de eeuw een onafhankelijke parochie. Over de eerste kerk(en) is niets geweten. Een document van 1407 meldt werkzaamheden aan het kerkgebouw van Moerkerke. De toren, ingestort in 1547, wordt samen met de kerk in 1549 e.v. heropgebouwd. De kerk bestaat in die tijd uit een driebeukig schip, een middentoren, een transept en drie koren. In 1600 wordt de kerk verwoest; in 1617 begint de herstelling van het noord- en middenkoor; in 1653-1654 wordt het zuidkoor heropgebouwd. Tegen de nieuwe westgevel wordt, in het in puin liggende schip, een portaal opgetrokken. In 1719 wordt een plan van de bestaande kerk opgemaakt; de lengte van een zijkoor bedraagt 59 voeten, de totale breedte van de drie koren 84 voeten, alles binnenwerks gemeten; deze afmetingen stemmen overeen met deze van de kerk die tot 1867 heeft bestaan. Westwaarts van het half rond gesloten middenkoor bevindt zich een voorportaal, 24 voeten lang en 18 voeten breed. Op het plan staan de twee oostelijke vieringpijlers getekend; oostwaarts daarvan - gebouwd tussen het middenkoor en de zijkoren - een vierzijdige pijler en een achzijdige zuil. In de loop van de 18de eeuw heeft de kerk ingrijpende wijzigingen ondergaan, door het slopen van de toren, het voorportaal en de steunen en bogen in de kerk. Ze worden vervangen door een koor met zuilen en scheibogen (drie traveeën), een korte middenbeuk en een half ingebouwde vierzijdige geveltoren. In 1854 wordt door architect Pieter Buyck (Brugge) een plan opgemaakt om de kerk te vergroten: het koor zou oostwaarts met twee traveeën uitbreiden terwijl de middenbeuk van twee zijbeuken zou voorzien worden. Uiteindelijk is van dit plan niets in huis gekomen, en in 1862 werd besloten een volledig nieuwe kerk te bouwen, wellicht naar ontwerp van dezelfde architect, toen aangesteld als provinciaal architect.

Beschrijving

Kerk gelegen in rechthoekig kerkhof, ommuurd met lage bakstenen muur, waarin ten westen een elektriciteitscabine en ten zuiden een bushalte is geïntegreerd. Kerkhofpad vanuit Vissersstraat met leibomen afgezoomd. In de oosthoek, een rood bakstenen lijkhuisje in neogotische stijl. In de vier hoeken van het kerkhof, een rood bakstenen pijler met arduinen afdekplaat waarin een rechthoekige nis met reliëf taferel uit het leven van de H. Antonius. Verschillende 19de- en begin-20ste-eeuwse grafmonumenten: tegen het koor, groot arduinen grafmonument met het wapenschild van de familie 't Serclaes, eveneens te zien boven de monumentale toegang tot het kasteeldomein. De familie had het kasteeldomein in eigendom van 1861 tot 1923. Ten zuiden, drie naast elkaar gelegen oorlogsmonumenten. Hardstenen gedenksteen "1914 - 1918" met brede omlijsting en gebogen kroonlijst, geflankeerd door twee schuin aflopende zijvleugels; in 1920 uitgevoerd door H. Rousseau (Brugge) n.o.v. architect L. Goormachtigh (gesigneerd). Rechthoekige hardstenen gedenksteen "1914-1918" op kleine sokkel met afgeronde bovenzijde en zware uitspringende bloembak tegen de voorzijde; gesigneerd door J. Eneman (Brugge) en U. Van Hoorenweder en zoon (Vivenkapelle). Rechthoekige hardstenen gedenksteen op tweedelig voetstuk en met zware ronde kroonlijst; gesigneerd Vercagne (Brugge), onthuld in 1949. Verspreid over het kerkhof, enkele gietijzeren kruisen.

De neogotische kerk dateert van 1867-1869 en is op 8 september 1870 geconsacreerd. Opgetrokken op een kruisvormig grondplan, bestaat ze uit een driezijdig gesloten hoofdkoor, geflankeerd door twee vlak afgesloten zijkapellen, een kruisbeuk, een driebeukig basilicaal schip van vijf traveeën; ten westen van de hoofdbeuk bevindt zich de vierzijdige westtoren, waarvan het bovengedeelte, zwaar beschadigd in 1944, in een andere vorm heropgebouwd werd. Materiaalgebruik typisch voor neogotiek: rode baksteenbouw met Gobertange zandsteen voor westportaal, versnijdingen steunberen en detaillering van de vensteropeningen; leien zadel- en lessenaarsdaken; torenspits in baksteenbouw onder leien tentdak. Sober westportaal: natuurstenen puntgevel; boven spitsbogige ingang deur met bakstenen omlijsting, beeldnis met H. Dionysius; dubbele houten deur. Vierledige rood bakstenen toren, voorzien van versneden steunberen op de hoeken; eerste geleding met portaal, tweede geleding met spitsboogvenster waarin neogotische tracering, derde geleding met lichtgleuven, bovenste geleding met gekoppelde spitsbogige galmgaten waarboven uurwerk. Toren afgewerkt door boogfries op lisenen; op de top van het leien tentdak, een ijzeren kruis. Zijgevels van de lagere zijbeuken en van de zijkapellen geritmeerd door versneden en op elkaar geplaatste steunberen, aan zijkapellen met pinakel; lage plint, per travee een spitsboogvenster met neogotisch maaswerk. Boven het dak van de zijbeuken, gekoppelde spitsboogvensters van de middenbeuk. Dwarsbeuken met kenmerkende zijpuntgevels met aandak: hoge bakstenen sokkel waarboven drie

eenvoudige spitsboogvensters, in de geveltop blinde spitsbogige muurvlakken. Koorafsluiting met steunberen, waartussen lancetvensters met neogotisch maaswerk.

Interieur

Bepoeterd en witgeschilderd interieur. Hoge middenbeuk afgedekt door bepoeterd kruisribgewelf; lagere zijbeuken met dezelfde afdekking maar in blote baksteen. Beuken gescheiden door spitsbogige scheibogen op ronde zuilen met Corinthische kapitelen en achthoekige basis, blind triforium boven de scheibogen, daarboven lichtbeuk van gekoppelde spitsboogvensters. Wanden van zijbeuken voorzien van spitsboogvensters met figuratieve glas-in-loodinvulling; tussen de vensters telkens een statie van de kruisweg (pleister). Transept idem overdekt, vlakke afsluiting met drie lancetvensters. Koor met hoge spitsboogvensters. Natuurstenen vloeren (arduïn).

Mobilair

Het mobilair werd bijna volledig vervaardigd naar aanleiding van de bouw van de kerk, in eenvoudige neogotische stijl. Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de kerk zwaar beschadigd, waarbij o.m. de klokken en glasramen verdwenen.

- Drie altaren, hout, 1869-1870, vervaardigd door J. van Nieuwenhuysse, beeldhouwer in Brugge. Hoofdaltaar met Kruisiging, zijaltaren van O.-L.-Vrouw en van H. Dionysius.
- Kommuniebank en twee koorbanken, hout, 1870-1871, door J. van Nieuwenhuysse, beeldhouwer in Brugge.
- Biechtstoel, hout, 1870, beelden van Petrus en Maria Magdalena.
- Doopvont, marmer met koperen deksel, 1841.
- Grafzerk van Jan De Bruyne, blauwe kalksteen, 18de-eeuws, voor westingang.
- Varia: vier kandelaars, zilver, 1856. Klokken, 1960. Orgel, 1959, Jos. Loncke en Zn (Esen). Glasramen, 1954.

b) Architecturale mogelijkheden

Driebeukig, basilicaal schip met vijf traveeën; kruisvormig grondplan.

Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig.

Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.

Sanitair en keuken zijn niet voorzien.

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: -

- In 2018 zijn restauratiewerken uitgevoerd aan het kerkgebouw
 - o Meerdere leien zijn aangevuld en kapotte leien vervangen, enkele muuraansluitingen zijn hernomen;
 - o Een aantal dakvlakken zijn volledige vernieuwd;
 - o Dakkapellen zijn bijgeplaatst en dakluiken verwijderd;
 - o Witsteenconsoles zijn gereinigd, plaatselijk vernieuwd en waar nodig hersteld;
 - o Rotte houten kaponderdelen zijn, waar nodig, vervangen;
 - o De kerktoren is hervoegd;
 - o Het buitenschrijnwerk is toen volledig geschilderd.
- In 2021 is het interieur aangepakt en is de kerk aan de binnenzijde herschilderd, zijn tapijten bijgeplaatst, stoelen vervangen, enz.
- In 2025 worden een aantal glas-in-loodramen aan de zuidzijde van de kerk gerestaureerd.

Uit het rapport van Monumentenwacht, 23/01/2025

Dringend uit te voeren werken

- Daklekkens verdichten
- Kilgoot oplappen
- Afvoer ontstoppen
- Plaats nieuw glas voor een verluchtingsgat
- Hou tijdens de werken aan de glas-in-loodramen rekening met de aanwezigheid van zwaluwen

Werken uit te voeren binnen 1-3 jaar

- Vervangen van kilgoten
- Herstellen schade aan een nok
- Een oplossing vinden bij de afvoer van de toren
- Lood herplaatsen en aanvullen
- Zink in de zalinggoten vernieuwen
- Reinigen van de kerkzolders en toren

Werken binnen de 4-6 jaar

- Gefaseerd restaureren van de glas-in-loodramen
- Eventueel het plaatsen van vogelwering voor enkele glas-in-loodramen
- De schade aan het lijkenhuisje herstellen
- Een asbestinventaris of -attest opmaken; het asbest verwijderen

Werken > 6 jaar

- Het voegwerk ter hoogte van de zuidelijke topgevel herstellen
- De kerkhofmuren herstellen
- Het monumentale graf ter hoogte van het koor restaureren

Periodieke werken

- Nakijken van de dakbedekking en de weggeschoven leien herstellen
- Goten en daken regelmatig proper maken, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt
- Het schrijnwerk en hang- en sluitwerk onderhouden
- De ijzeren buitenelementen onderhouden en schilderen
- Het kerkhof onderhouden en de leilinden snoeien

Regulieren keuringen en nazichten

- Jaarlijks
 - o De brandblusapparaten en rookdetectieapparatuur jaarlijks laten keuren
 - o De schouw van de stookinstallatie laten reinigen
 - o Het torenuurwerk en mechanisme onderhouden
- Tweejaarlijks
 - o De verwarmingsinstallatie laten nazien
- Vijfjaarlijks
 - o De lui klokken en klokkenstoel onderhouden
- Zesjaarlijks
 - o Monumentenwacht tijdig contacteren voor een bouwkundige inspectie

2.5.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern

Kerkhof rondom de kerk: Ja.

Parkeerplaatsen: 8

Openbare voorzieningen:

- Administratief Centrum Moerkerke
- Sportzaal Meuleweg
- OC De Lieve (met bib)

2.5.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod gewone erediensten:

- weekendviering elke zondag om 10.30 u
- doopvieringen, huwelijksmissen en begrafenis; gelegenhedsvieringen

Ander gebruik: Tentoonstelling Heemkundige Kring MIK

Gebruiksreglement: ja.

Openstelling buiten erediensten: elke dag tussen 8 en 18 uur; een bepaalde periode: devotie; toeristisch.

Met vrijwilligers.

2.6. Kerk Sint-Quintinus in Oostkerke

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.6.1. Identificatie

Naam: Kerk Sint-Quintinus

Geografische ligging

- Sint-Kwintensstraat, 8340 Oostkerke
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: Sint-Quintinus

Eigenaar: Stadsbestuur

Bescherming(en)

- Toren beschermd als monument bij K.B. van 19/04/1937

2.6.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78909>

Kerk Sint-Quintinus, parochiekerk van Oostkerke, gelegen in een ommuurd kerkhof waarrond de belangrijkste straten van het kerkdorp lopen. Monumentale vroeggotische westtoren met 17de-eeuws schip. Toren beschermd als monument bij K.B. van 19/04/1937.

Na vernieling tijdens de Tweede Wereldoorlog getrouw gereconstrueerd in de periode 1952-54 o.l.v. architect Luc Viérin (Brugge).

Historiek.

Volgens de legende wordt een kapel gebouwd in Oostkerke op het graf van Guthago (811-870), een Ierse zending van koninklijke bloede, nadat nabij zijn graf wonderen waren gebeurd. Ca. 1100 wordt gr.m. op de plaats van de kapel een ruime Romaanse kruiskerk gebouwd, vermoedelijk met verhoogd middenkoor en halfronde zijkooren. In 1110 worden vanuit de parochie Oostkerke vier hulpkapellen gesticht, die later tot zelfstandige parochies uitgroeien: Lapscheure, Moerkerke, Westkapelle en Wulpen. In 1157 vindt in de kerk de verheffing van het gebeente van Guthago plaats, die in 1159 heilig wordt verklaard. Hij wordt patroonheilige van de kerk, later wordt dat Sint-Quintinus, naar de patroon van de abdij te Vermandois, waarvan Oostkerke afhankelijk was. In de eerste helft van de 12de eeuw worden koor en transept van de kerk heropgebouwd en verstevigd, vermoedelijk na beschadiging door een dijkbreuk in de Krinkeldijk tijdens de zeetransgressie. In de 13de eeuw wordt het Romaanse schip vervangen door een vroeggotisch driebeukig schip met monumentale westelijke geveltoren. In de 14de-15de eeuw nemen drie "hallenkoren" de plaats in van de Romaanse koorpartij. Tussen de twee gotische gedeelten wordt het Romaanse transept bewaard. In 1530-31 wordt de noordbeuk gedeeltelijk vernieuwd. In 1501 worden werken uitgevoerd aan een aanwezige torenspits, afgebeeld als peerspits op de Pourbuskaart (1561-1571). Restauraties na de godsdienststroeibelen in de tweede helft van de 16de eeuw, waarbij de kerk herhaaldelijk werd beschadigd. Bij de herstellingen krijgt de vroeggotische kerk een barok schip. In 1574-75, herstel van het dak; in 1579, inname van de kerk door protestanten tot in 1586, met roven van de kerkschatten. Vanaf 1590, doorlopend herstellingen, o.m. nieuwe deuren, nieuw altaar, nieuw dak. In 1612-13, herstel van de kerk door Brugse metselaars Jacques de Wyntere en Pieter Aernoudts, o.m. de zuidbeuk wordt hersteld, in de middenbeuk een aanbouwsel. In de periode 1639-41 wordt de kerk opnieuw opgebouwd. Er zijn plannen voor een driebeukig schip met basilicale opstand, echter nooit uitgevoerd. Het latere, wel uitgevoerde ontwerp voorziet een groot zadeldak over drie beuken, voltooid in 1641. De kerk wordt bijna volledig opnieuw opgetrokken: de muren, steunberen en nieuwe barokke vensteropeningen. De drie beuken worden door een oostelijke gevelmuur gescheiden van de bouwvallige overblijfselen van transept en koren die kort daarna werden gesloopt. Bouw van een sacristie in de vroegere zuidelijke transeptarm. In 1650-1651, bouw van de klokkenverdieping van de toren, in 1661 wordt een gewelf in de toren gemetseld. Torenspits wordt niet gerealiseerd. In 1771 wordt een nieuw gewelf aangebracht in de middenbeuk. Vermoedelijk worden dan ook de gewelven in de zijbeuken en de korfbogen tussen de noordelijke zuilen gerealiseerd. De gewelven worden versierd met sterren. Het ronde venster boven het hoogaltaar wordt dichtgemetseld. In 1785 wordt de portaaldeur aan de noordzijde dichtgemetseld. In 1819 wordt de kerk getroffen door een brand die vooral doksaal en orgel beschadigt. In 1832 wordt het dak hersteld na schade door de genie die de toren gebruikte. In 1845 wordt de sacristie uitgebreid door architect Pierre Buyck uit Brugge: een portaal met toilet wordt toegevoegd en een nieuwe vloer gelegd. In 1865 maakt architect Pierre Buyck plannen voor restauratie en verbouwing van de toren in de '13de-eeuwse stijl', met toevoeging van een torenspits met vier kleine hoektorentjes. De gemeente Oostkerke vindt het echter nutteloos de toren te herstellen. In 1875 wil de gemeente de toren afbreken wegens bouwvallige staat. Gedwongen door provinciale overheid en Koninklijke Commissie voor Monumenten wordt de toren in 1891 toch hersteld, door Medard De Clerck uit Roeselare. Tevens wordt een nieuwe kerkvloer gelegd. In 1937 wordt de toren van de kerk beschermd als monument. De Tweede Wereldoorlog betekent het einde van de historische Sint-Quintinuskerk. Reeds herhaaldelijk onder vuur genomen door de geallieerden, dynamiteren de Duitse troepen op 22 oktober 1944 de toren, die in zijn val het grootste deel van de kerk vernielt. De Koninklijke Commissie voor Monumenten beslist na de oorlog om de alle als monument beschermde kerken te reconstrueren. Totale, historisch getrouwe reconstructie in 1952-1954, o.l.v. architect Luc Viérin uit Brugge, uitgevoerd door

aannemer Vande Kerckhove. Met uitzondering van de noordelijke en noordwestelijke muren die over een hoogte van ca. 2 meter bewaard bleven, moet alles helemaal heropgebouwd worden. Van het oorspronkelijke meubilair is weinig overgebleven. Ontwerpen voor nieuw kerkmeubilair naar oud model worden in 1951 en 1953 door de Rijksdienst voor Monumenten en Landschappen afgekeurd. In 1983 wordt toch een ontwerp voor interieuraankleding en meubilering goedgekeurd. De werken worden in 1985 uitgevoerd door N.V. Vande Kerckhove uit Ingelmunster en omvatten: lambrisering, altaar, lessenaar, sacramentsaltaar, doopvont, hoorgestoelte, deksel voor doopvont, bidbanken, tabernakel, credenstafel en lezenaar. In 1985-86 wordt het schilderij van de HH. Guthago, Blasius en Quintinus hersteld door F. Crul. In 1956-1957 vinden opgravingen plaats die het grondplan van de Romaanse kerk blootleggen. Naar aanleiding van 900 jaar Oostkerke wordt in 1989 het grondplan van de Romaanse kerk voor het publiek zichtbaar gemaakt.

Beschrijving

Georiënteerde kerk met monumentale westtoren, die het centrum is van de kleine dorpskern: de straten van de dorpskern lopen om het rechthoekige kerkhof heen. Typisch landelijk, rustiek kerkhof: met een lage witgeschilderde, bakstenen muur omheind, enkele traditionele arduinen monumenten uit het begin van de 20ste eeuw en een aantal 19de-eeuwse gietijzeren kruisen. Tussen de graven, ruime grasperken, het geheel is omringd door bomen. Ten westen, ter hoogte van het inkomportaal in de toren, ingang van het kerkhof, geflankeerd met bomen. Links van de ingang, een arduinen, pijlervormig oorlogsgedenkteken voor de gesneuvelden van de Eerste Wereldoorlog, ingehuldigd in 1922. In de zuidoostelijke hoek, binnen de kerkhofmuur, de pastorie van 1962 (cf. Processieweg). Ten oosten van de kerk is het tracé van de opgegraven Romaanse kerk met klinkers op de grond weergegeven. Huidige kerk is opgetrokken in 1952-54 als een getrouwe reconstructie van de toestand van het gebouw vóór de vernielingen van 1944, waarbij op vlak van materiaalgebruik wel vereenvoudigingen werden gemaakt. Plattegrond ontvouwt een westtoren op vierkante basis met zware hoeksteunberen, een driebeukig schip van zeven traveeën, telkens met steunbeer, met vlakke afsluiting, achter de zuidbeuk een rechthoekige sacristie. Monumentale vroeggotische afgeknotte westtoren in natuursteen. Toren was opgebouwd in verschillende soorten natuursteen: Balegemse, lokale veldsteen; hoekblokken onderaan en afgeschuinde boord in Doornikse steen. Westelijke ingang in vooruitspringend muurvlak, oorspronkelijk uitgevoerd in Doornikse steen, maar rechtstanden later vervangen door arduin van Ecaussines. Aan weerszijden tegen de rechtstanden drie driekwartzuiltjes met haakkapitelen ingewerkt. Boven de ingang zit spitsboogvenster. Toren aan elk van de drie vrije zijden geschoord door twee steunberen die door versnijding verjongen naar boven toe. Trapkoker in zuidwestelijke hoek. Tweede torengeliding gekenmerkt door drie blindnissen in west- en oostgevel. Elke nis afgedekt door twee spitsboogjes die rusten op een console en op de vlakke rechtstanden, aan oostgevel oversneden door dak. Gelijkaardige langere blindnissen sieren per twee de noord- en zuidgevel. Bakstenen klokverdieping bijgebouwd in 1650-51, op elke zijde twee smalle galmgaten, geflankeerd door twee nissen. Het schip van zeven traveeën is breder dan de toren; de midden- en zijbeuken zijn gevat onder één groot leien zadeldak. Noord- en zuidlangsgevel gelijkaardige typologie maar verschillende materialen. Noordelijke gevel bestaat uit baksteen met natuurstenen accenten. Plint in Doornikse steen. Elke travee bevat een segmentboogvormig venster met kalkzandstenen omlijsting gevat in segmentboogvormige nis, die gevormd wordt door de rechtstanden van steunberen en een natuurstenen lijst. Versneden steunberen met hoekblokken in kalkzandsteen. Dichtgemetselde barokke deuopening met natuurstenen omlijsting in meest westelijke travee. Zuidelijke gevel soberder uitgevoerd, egaal in baksteen zonder enig gebruik van natuursteen. Omlijsting van segmentboogvensters in geprofileerde baksteen. Vlakke oostmuur was vóór 1944 nog gedeeltelijk in veldsteen, zijnde de resten van de Romaanse kruisbeuk. Op de oorspronkelijke muur waren nog verschillende Romaanse sporen waarneembaar: een helling van het vroegere 13de-eeuwse lessenaarsdak van de zuidelijke zijbeuk, een gedichte rondboogopening naar het Romaanse transept, en een dichtgemaakt segmentboogvenster in de grote dichtgemaakte gotische boogdoorgang. Sporen van dak en segmentboogvenster bij reconstructie achterwege gelaten. Sacristie onder leien zadeldakje, aangebouwd tegen de oostelijke muur van de zuidelijke zijbeuk; kleine segmentboogvenstertjes.

Interieur

Bij de reconstructie werd analoog met het exterieur een vereenvoudiging in het gebruik van materialen doorgevoerd, vnl. resten van historisch materiaalgebruik zijn nu geëgaliseerd. De binnenwanden van de toren waren voorheen uitgevoerd in verschillende soorten stenen in lagen: rode, grijze, gele en weer grijze zandsteen gelijkvloers; nu met één steensoort heropgebouwd. Noord en zuidwand elk versierd met drie

spitsboognissen, waarvan middennis iets hoger. Kruisribgewelf in toren toegevoegd in 1661, steunend op 13de-eeuwse hoekzuiltjes op consoles. Tussen toren en middenbeuk is een spitsbogige doorgang die leidt naar het driebeukig schip met kruisribgewelven in middenbeuk en zijbeuken. Scheiding tussen middenbeuk en noordelijke beuk door korfbogen uit 1769-71, tussen midden- en zuidbeuk door Doornikse zuilen met bakstenen spitsbogen. Oostmuur scheidde het barokke schip van het bouwvallige Romaanse transept en koor, later afgebroken. Eikenhouten lambrisering waarboven witgeschilderde wanden en gewelven. In vloer van middenbeuk was ter hoogte van de communiebank een ster ingewerkt, bestond uit een centrale punt en acht stralen die ieder een wapenschild bevatten. Verwees naar een rond glasraam in de oostmuur boven hoogaltaar.

Mobilair

Barok mobilair grotendeels verdwenen bij verwoesting in 1944. Historisch geïnspireerde nieuwe meubelen uit de jaren 1980. Enkele elementen uit het 17de-eeuwse mobilair bleven bewaard. Van het hoogaltaar bleven twee getorste zuilen en vier kapitelen over, van het Onze-Lieve-Vrouwe-altaar werd het albasten beeld van Maria met kind bewaard en hersteld, anonieme schilderijen op doek afkomstig van twee altaren, Marmeren doopvont van Anthone Gaillaet uit 1644. Andere stukken zijn schenkingen: 18de-eeuws gestoelte uit Wallonië, geschonken in 1959; moderne kruisweg met 14 staties van de hand van Georgette d' Ydewalle, geschonken in 1965; Beeld O.L.V. van Fatima uit Portugal in 1951 geschonken door barones van der Elst. Nieuw orgel (1968) door Paul Anneessens uit Menen. Obiits familie van der Elst, mecenasen. Gepolychromeerd houten beeld van de Gekruisigde Christus, uit 1748, door Scheerlaken uit Brugge. Hing tegen noordmuur van toren. Overleefde de verwoesting van 1944. Nu opnieuw opgehangen tegen noordmuur in beschermende glazen vitrine.

b) Architecturale mogelijkheden

Driebeukige kerk met zeven traveeën.

Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig.

Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.

Sanitair en keuken zijn voorzien in zaal Beuterblomme.

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: goed

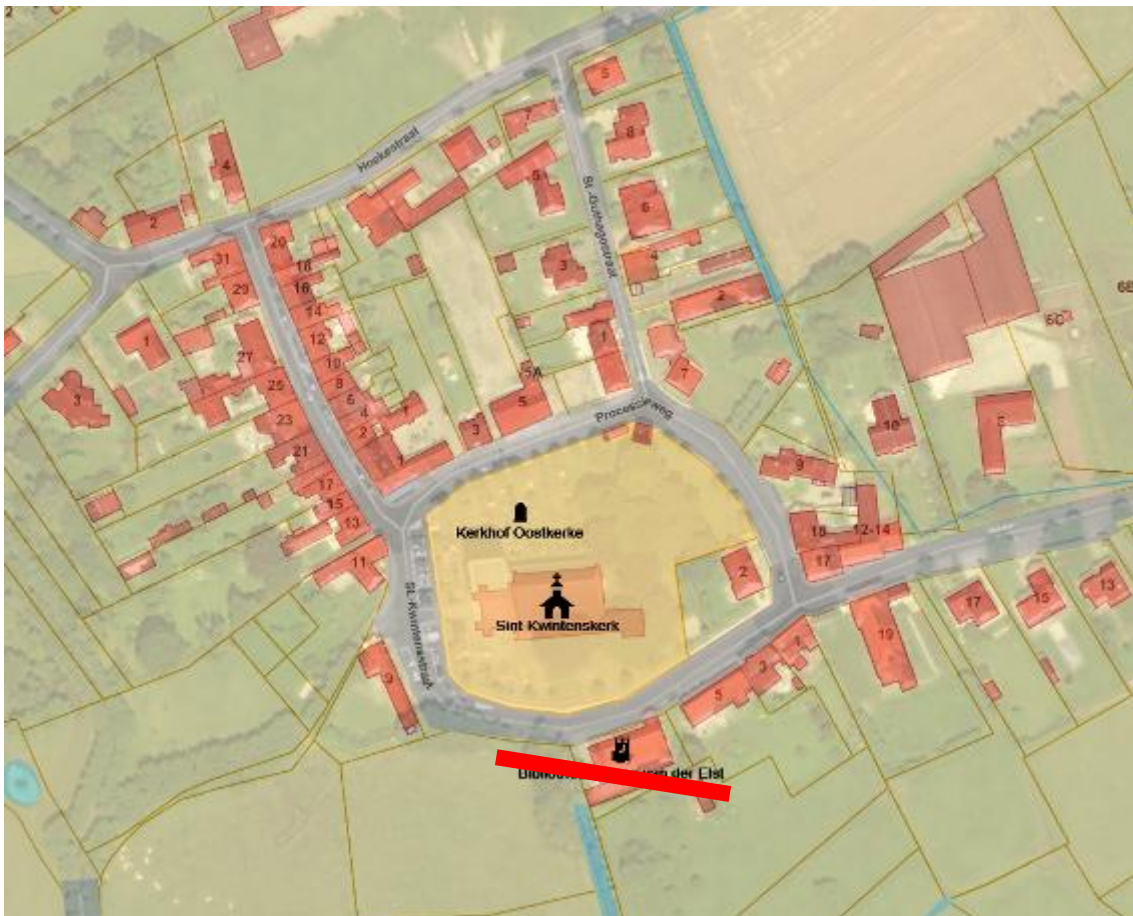
- Werken gepland: neen
- Restauratie gepland: neen.

Uit het rapport van Monumentenwacht, 15/07/2013

- Voor een optimale **toegankelijkheid, bereikbaarheid en veiligheid** zijn de volgende punten van bijzonder belang:
 - o Dringend
 - De gekantelde bliksemkronen terugplaatsen en de bliksemafleiding laten controleren door een firma bevoegd ter zake.
 - o Op korte termijn
 - Loopbrug plaatsen op de zolder van het schip en naar de twee toegangen van de zijbeuken.
 - Vaste ladders te plaatsen vanaf de twee toegangen in de zolder van het schip naar de zolders van de zijbeuken, en dan vanaf deze ladders loopbruggen plaatsen zodat de zijbeuken nagezien en onderhouden kunnen worden.
 - Bij het plaatsen van de loopbruggen verlichting voorzien op de zolders van het schip en de zijbeuken.
 - o Op termijn
 - De nodige klimhaken bijplaatsen in bepaalde dakvlakken om de zalingen achteraan de toren te kunnen onderhouden.
- Voor een goede **instandhouding** van het monument vinden wij het van belang dat volgende **werken** uitgevoerd worden:
 - o Dringend
 - De lekkende afvoer van de sacristie herstellen en een afvoerbuus plaatsen aan de hanggoot van een bepaald dakvlak.

- Het tuitstuk van de oostelijke topgevel hermetsele en het loketlood hernemen.
 - Het koorkruis demonteren, ontroesten, voorzien in een anti-roestlaag en een voldoende dik zwart verfsysteem en terug plaatsen met de nodige aandacht voor het waterdicht maken van de voeg tussen het kruis en de deksteen.
- Op korte termijn
 - Alle muurankers ontroesten en opnieuw voorzien in een anti-roestlaag en een voldoende dik zwart verfsysteem.
 - Het uitgevallen anker vervangen.
 - Het gebarsten metselwerk rond de muurankers en ter hoogte van het uitgevallen muuranker herstellen met bakstenen die qua afmetingen, kleur en textuur gelijkaardig zijn aan de bestaande en met een leg- en voegwerk die aangepast is aan de baksteen.
 - Na onderzoek en volgens het advies van KIK IRPA de door uitkristalliserende zouten beschadigde pleister- en verflagen op de westelijke kerkwanden hernemen.
- Op termijn
 - De bakstenen rollagen en de muuraansluitingen van de topgevels restaureren.
 - De uitgevallen/afgescheurde loodslabben vervangen.
 - Het betonrot laten herstellen.
- Voor een **duurzaam onderhoud** zijn de volgende punten van bijzonder belang:
 - De uitkristalliserende zouten met een droge borstel van de wanden afborstelen en verwijderen.
 - De zolders van de aanbouw opruimen.
 - Waardevolle artikelen in een afgesloten kast/ruimte bewaren.
 - De houtborende insecten bestrijden: de aangetaste houten kisten verwijderen van de site en de trap naar de zolders van de aanbouw instrijken met een product tegen houtborende insecten.
 - De gebroken en gebarsten glas-in-lood raampjes herstellen.
 - De galmgaten aan de buitenzijde afschermen met fijnmazige polyethyleen draadnetten.
 - De verflagen op de boordplanken van de bakgoten en de deur naar de overdekte koer hernemen.
 - De hengsels van de inkomdeur van de kerk ontroesten, de ontbrekende smeedijzeren siernagels terug aanvullen en beide terug voorzien in een voldoende dik zwart verfsysteem. De eindlagen van de inkomdeur hernemen.
 - De slepende deuren bijregelen.
 - De plantengroei op de kerk verwijderen.
 - De natuurleien op de daken regelmatige nazien en de uitgezakte, gebroken of ontbrekende leien zo snel mogelijk vervangen.

2.6.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern
Kerkhof rondom de kerk: Ja.
Parkeerplaatsen: 20
Openbare voorzieningen:
- Zaal Beuterblomme

2.6.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod gewone erediensten: begravenissen; gelegenhedsvieringen
Ander gebruik: Concert.
Gebruiksreglement: neen.

2.7. Kerk Sint-Martinus in Sijsele

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.7.1. Identificatie

Naam: Kerk Sint-Martinus

Geografische ligging

- Dorpsstraat 118A, 8340 Sijsele
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekenaat: Brugge
- Parochie: Sint-Martinus

Eigenaar: Kerkfabriek

Bescherming(en)

- Niet beschermd

2.7.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/78954>

Neogotische parochiekerk gebouwd in 1890-1892 naar ontwerp van de Brugse architect Antoon Verbeke (1828-1907) ter vervanging van een kerk opgetrokken in twee bouwfases (ca. 1790, herbouwd in 1837-1838)

op de plaats van de middeleeuwse Romaanse kerk. Georiënteerde kerk met achterliggend kerkhof, gelegen ten zuidwesten van het langgestrekte "dorpsplein" gevormd door het bredere centrale tracé van de Dorpsstraat.

Historiek

Voor zover bekend, bestaan er vóór 800 in het Brugse Ommeland slechts twee parochies, m.n. Sijsele en Snellegem, die beide teruggaan op grote uitgestrekte Frankische domeinen uit de 6de eeuw, gelegen in de zandstreek en van elkaar gescheiden door de Reie. Kerkelijk maakt het gebied deel uit van het bisdom Noyon-Doornik. Het uitgestrekte domein Sijsele wordt in de 9de eeuw grafelijk bezit onder de eerste graaf van Vlaanderen, Boudewijn I, die dit ca. 862 schenkt aan het Sint-Maartenskapittel van Utrecht. Vóór 875 bestaat er wellicht reeds een bedehuis gewijd aan Sint-Martinus en gebouwd als burchtkapel op het domein van de Heer van Sijsele. Vermoedelijk in de eerste helft van de 11de eeuw wordt een Romaanse Sint-Martinuskerk opgetrokken als hoofdkerk van de parochie Sijsele. Het is een kruiskerk met een spitse Romaanse vieringtoren en drie altaren: het hoogaltaar voor Sint-Martinus en twee bijaltaren, één voor Sint-Sebastiaan en één voor Sint-Anna. Deze kerk wordt afgebeeld op de kaart van Pieter Pourbus (1561-1571). In 1559 wordt de parochie Sijsele bij het nieuw opgerichte bisdom Brugge gevoegd.

Tijdens de geuzenstrijd in 1578 wordt de Sint-Martinuskerk verwoest. Erna gebeuren herstellingswerken, o.m. in 1611 aan de voorkerk met gerecupereerd bouwmateriaal afkomstig van de oude kloostergebouwen van de verwoeste Spermalieabdij. Pas hersteld, wordt de kerk opnieuw toegetakeld door de Hollandse troepen in 1634 en door Franse invallers in 1676; in 1691 brandt de kerk gedeeltelijk af. In de tweede helft van de 18de eeuw wordt de steenweg aan de noordzijde van de kerk aangelegd, wat een directe stimulans betekent tot ontwikkeling van de tot dan toe kleine dorpskern nabij de kerk, met aanpalend kerkhof tot op de huidige steenweg en de ommuurde pastorie aan de westzijde. In 1706 wordt een nieuw schilderij voor het hoogaltaar gemaakt. In 1740 maakt de Brugse beeldhouwer Pieter Van Wallegem het borstbeeld van H. Martinus. Tussen 1760 en 1780 gebeuren er regelmatig herstellingswerken o.m. witbepleistering van het interieur, dichten van de zoldering, aanbrengen van nieuwe vloerbekleding; tevens wordt het kerkbezit regelmatig aangevuld met nieuw meubilair (o.m. communiebank, biecht- en preekstoel, O.-L.-Vrouwaltaar) en schilderijen. Tevens wordt een orgel geplaatst door P. Van Peteghem (Gent, 1786). Ca. 1790 starten grondige verbouwingswerken aan de Sint-Martinuskerk, waarbij het koor en twee traveeën worden herbouwd en verhoogd. De Franse Revolutie maakt evenwel een einde aan de werkzaamheden. In 1801 wordt de parochie Sijsele bij het bisdom Gent gevoegd en vanaf 1834 opnieuw bij het bisdom Brugge. Pas in 1802 wordt de Sint-Martinuskerk weer opengesteld. De kerk bevindt zich echter op dat moment nog steeds in een erbarmelijke en zelfs eigenaardige toestand, cf. het nieuw gebouwde deel is hoger dan de oorspronkelijke toren en er is geen zoldering. Er wordt beslist het nog resterende oude gedeelte af te breken en aan te passen aan het reeds herbouwde gedeelte. De kerk- en gemeenteraad vraagt hiervoor toelating aan koning Leopold I en doet beroep op de provinciale bouwmeester om een plan op te maken. In 1837 vangt de werken voor de bouw van een nieuwe kerk aan onder aannemer Pieter Sabot (Sijsele); ze kan reeds in 1838 in gebruik worden genomen. Tevens wordt het kerkmeubilair teruggeplaatst. In 1841 wordt een doopkapel en een trap voor het doksaal bijgebouwd en een nieuwe natuurstenen tegelvloer gelegd. Pastoor, later kanunnik, Coppieters, aangesteld in 1846, doet vele schenkingen aan de kerk o.m. de doopvont (1846) en een nieuw torenuurwerk met vier wijzerplaten. Wegens de bevolkingstoename in de 19de eeuw is de pas 50 jaar oude, bovendien bouwvallige, Sint-Martinuskerk te klein geworden. In 1890 vangt men aan met de bouw van de huidige kerk in neogotische stijl naar de plannen van de Brugse architect Antoon Verbeke en uitvoering door aannemer Désiré Declercq (Roeselare). Tijdens de bouwwerken worden de diensten gehouden in een grotendeels houten noodkerk, "berdelenkerk" genoemd, opgetrokken langs de muur van de pastorie. Op 11 november 1892, Sint-Maartens feestdag, neemt men de nieuwe Sint-Martinuskerk in gebruik. De werken duren evenwel voort, o.m. plaatsen van neogotisch kerkmeubilair: hoogaltaar en O.-L.-Vrouwaltaar (1895), communiebanken en koorgestoelte (1897), altaar van H. Martinus en biechtstoelen (1898). Op 26 september 1898 wordt de nieuwe kerk officieel ingehuldigd door de Brugse bisschop Waffelaert. In 1903 wordt een nieuwe preekstoel en het eiken portaal geplaatst; in 1905 het orgel dat evenwel in 1969 vervangen wordt door een nieuw. Ingevolge de aanleg van een nieuw kerkhof ten zuiden van de kerk, wordt in 1929-1931 de oude onderpastorij vervangen door een nieuw gebouw, waarin thans de pastorie is ondergebracht (nr. 124). In 1938 wordt op de plaats van de 18de-eeuwse ommuurde pastorie ten westen van de kerk een nieuwe pastorij en het gemeentehuis opgetrokken (nr. 122). In de jaren 1950 krijgt het interieur van de kerk een ander uitzicht; zo wordt o.m. het beeldhouwwerk van het hoofdaltaar vervangen en worden de beelden ontdaan van hun polychrome beschildering.

Beschrijving

Kerk gelegen langsheen de Dorpsstraat, met parking aan de straatzijde en kerkhof (cf. infra) aan de zuidzijde. Aan westzijde, voorliggend plantsoen met vrijheidsboom (linde), oorspronkelijk geplant op de hoek met de Decloedtstraat. Neogotische kerk opgetrokken op kruisvormig grondplan met vierzijdige westgeveltoren ten noorden van de hoofdbeuk, driebeukig basilicaal schip van vijf traveeën, transept van één travee, hoofdkoor van drie traveeën met driezijdige apsis, geflankeerd door twee vlak afgesloten zijkapellen. Materiaalgebruik typisch voor neogotiek : rode baksteenbouw met natuursteen voor o.m. versnijdingen steunberen, detaillering vensteropeningen, hoektorentjes en borstwering van de geveltoren; leien zadel- en lessenaardaken; leien torenspits waarin houten dakkapellen onder windbord.

Exterieur

Sober, licht uitspringend westportaal met spitsbogige ingang deur; aan weerszijden afwisselend bakstenen en natuurstenen zuiltjes met florale kapitelen op basementen, onder spitsbogige druiplijst; deur met smeedijzeren hengsels; sierankers. Erboven spitsboogvensters met neogotisch maaswerk. Ten noorden, drieledige westtoren voorzien van versneden steunberen op de hoeken; eerste geleding met noordportaal, tweede geleding met gekoppelde spitsbogige blinde muurvlakken, centraal met tracering, derde geleding met gekoppelde spitsbogige galmgaten waarboven uurwerk. Aflijnende boogfries op lisenen. Vier licht uitkragende natuurstenen hoektorentjes met spits waartussen natuurstenen borstwering voorzien van dito maaswerk (rosas- en vierlobmotief); ijzeren windwijzer en haan op top van achzijdige leien spits. Zijgevels van lagere zijbeuken en -kapellen en hoeken van transept geritmeerd door versneden en op elkaar geplaatste steunberen; lage plint, per travee spitsboogvenster met neogotisch maaswerk. Boven het dak van de zijbeuken, gekoppelde spitsboogvensters van de middenbeuk. Dwarsbeuken met kenmerkende zijpuntgevels met aandak en bekroond door stenen kruis; lage plint, groot spitsboogvenster met neogotisch maaswerk waarboven kleine spitsboognis. Koorafsluiting met gelijkaardige steunberen waartussen lancetvensters met neogotisch maaswerk. Boven noordportaal in westtoren, in centrale blinde spitsboognis, natuurstenen beeld van H. Antonius-abt onder baldakijn, hier vereerd als beschermer tegen veeziekten. Aan noord- en zuidgevel omgangskapellen (bas-reliëfs) met taferelen uit het leven van de heilige. Tegen noordzijgevel van dwarsbeuk, houten kruis met Christusbeeld.

Interieur

Bepoetste en witgeschilderde binnenafwerking. Hoge middenbeuk en lagere zijbeuken afgedekt door bepleisterd kruisribgewelf met open ronde sluitstenen, op doorlopende schalken met natuurstenen consoles. Beuken gescheiden door spitsbogige scheibogen op ronde, natuurstenen zuilen met Corinthische kapitelen en achthoekige basis, waarboven lichtbeuk van gekoppelde spitsboogvensters. Wanden van zijbeuken, transept en koor voorzien van spitsboogvensters; in transept en koor met figuratieve glas-inloodinvulling. Natuurstenen tegelvloeren.

Mobilair

Eenvoudig neogotisch kerkmeubilair aangebracht bij de bouw van de nieuwe kerk. Hoogaltaar, hout, in 1895 geplaatst door De Wispelaere (Brugge), oorspronkelijk beeldhouwwerk in jaren 1950 vervangen. O.-L.-Vrouwaltaar, hout, in 1895 vervaardigd door de Kortrijkse beeldhouwer Lelou en geschilderd door kunstschilder Wybo (Veurne); H. Martinusaltaar, steen, 1898, gemaakt door het huis Sinaeve-Dhondt (Gent); retabel met gepolychromeerd houten beeld van de patroonheilige geschilderd door het huis Goethals (Gent). Koorgestoelte en communiebank, hout, 1897, l.g. met symbolen van de H. Eucharistie in panelen. Biechtstoelen, hout, 1898, door het huis Sinaeve-Dhondt (Gent), met o.m. gebeeldhouwde lijdenswerktuigen in rosas en Christus- en Mariamonogram (resp. I.H.S. en M.A.) boven de deuren. Preekstoel, hout, 1903, door het huis Sinaeve-Dhondt (Gent); op kuip panelen met bijbelse taferelen waartussen de vier Evangelisten met hun zinnebeelden. Doopvont, marmer met koperen deksel, geschonken door pastoor Coppieters in 1846 (uit oude kerk). Beeldhouwwerk : o.m. borstbeeld van H. Martinus gemaakt in 1740 door de Brugse beeldhouwer Pieter Van Wallegem (zijaltaar); beeld van O.-L.-Vrouw van de Rozenkrans; houten madonnabeeld uit 1954; kopie van 13de-eeuws Mariabeeld van Spermalie (thans bewaard in de Brugse Begijnhofkerk); beeld van H. Antonius met kind; beeld van O.-L.-Vrouw met kind en H. Antonius; Piëta door Maison A. Denis (Brussel); houten apostelbeelden. Figuratieve glasramen, niet gesigineerd, geschonken o.m. door familie Coppieters. Geschilderde kruisweg op panelen. Obiits met o.m. wapen van pastoor Coppieters.

Orgel, 1969, Jos. Loncke en zoon (Esen), waarin restanten van het vorige orgel (1905) door G. Cloetens (Brussel) verwerkt.

Kerkhof. Dorpsstraat bij nr. 118A. (Afd.7 C 693 f)

Gelegen aan de zuidzijde van de Sint-Martinuskerk met toegang ten westen van de kerk. Heraangelegd eind 19de-eerste kwart van de 20ste eeuw, ter vervanging van het oud kerkhof dat voorheen gelegen is omheen de kerk en tot op de huidige steenweg reikte. Ingevolge de aanleg van het nieuwe kerkhof, wordt in 1929-1931 de oude onderpastorij vervangen door een nieuw gebouw, waarin thans de pastorie is ondergebracht (nr. 124). Kerkhoftoegang tussen de kerk (oost) en het voormalige, thans gerenoveerde, schoolgebouw (west), i.g. opgetrokken in 1828 in de tuin van de vroegere pastorie. Lage bakstenen muurtjes voorzien van smeedijzeren hek; bakstenen toegangspijlers met natuurstenen afdekking waartussen fraai smeedijzeren hek versierd met gestileerde planten- en volkse motieven. Gesloten geheel door ommuring, deels in baksteen, deels in beton, aansluitend op bebouwing aan oost- en westzijde. Aanleg getypeerd door rechtlijnige paden geplaveid met betondallen waartussen rechthoekige perken. Sporadische beplanting, o.m. lage haag aan lapidarium en verspreid enkele cipressen. Door de heraanleg zijn weinig oude graftekens bewaard gebleven; onder de 19de- en 20ste eeuwse priestergraven o.m. de neoclassicistische arduinen stèle van E.H. Carolus Coppieters-Stockhove, pastoor te Sijsele van 1846 tot 1877 (†), oorspronkelijk vooraan op het kerkhof, opgegraven en verplaatst in de jaren 1955-1959. Tevens enkele bewaarde 19de eeuwse gietijzeren kruisen. Verder 20ste-eeuwse graven, veelal uit de jaren 1930-1970 in vereenvoudigde art-deco- of (pseudo-)modernistische stijl, met gebruik van vnl. arduin en beton met inlegwerk van mozaïek of glas. Vermeldenswaardig zijn o.m. het grafteken Lievens († 1944) met reliëfsculptuur; het grafteken van Armand Vannevel († 1919), een traditioneel arduinen grafsteen met groot topkruis met graveerwerk; een grafteken met monumentaal kruis in rotswerk van Lous Lannoye († 1933) en het grafteken van letterkundige Medard Verleye. Tevens grafsteen van Daniel Coens, burgemeester van Sijsele en minister (1938-1992). Ensembles : langs de westmuur laag omhaagd lapidarium waarvoor enkele gietijzeren kruisen en graven van oud-strijders, langs de oostmuur kinderbegraafplaats, aan de zuidzijde vrijstaande columbaria en laag omhaagde strooiweide; centraal priestergraven bij de *calvarie*; i.g. centraal gelegen op rotsstructuur met opschrift in natuurstenen plaquette "AVE CRUX/ SPES UNICA".

Gedenksteen voor de militaire slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog, geplaatst in apart perk nabij de kerkhofingang. Bakstenen muur op arduinen plint onder zadeldak voorzien van overkragende, geprofileerde hardstenen kroonlijst en topkruis. Ingemetseld in de muur witmarmeren gedenkplaat omgeven door soort aediculum met gebogen fronton; voorstelling van eikenblad waarop een Belgische helm geplaatst is; in het boogveld bladerkrans tussen twee kanonnen met kanonballen en palmtakken. In topgevelveld drie foto's in porselein; op de marmeren plaat opschrift, uitgehouwen en in vergulde letters : "HET DANKBARE SYSSIELE ALS/ HULDE AAN ZIJNE GESNEUVELDEN", "R.I.P.", de namen, niet alfabetisch. Onder steunbalk "1914 1918" waartussen wapenschild van Sijsele. Hoogte 299 cm x breedte 165 cm x diepte 55 cm.

b) Architecturale mogelijkheden

Kruisvormig grondplan met driebeukig, basilicaal schip met vijf traveeën. Transept met één travee. Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig. Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig. Sanitair en keuken zijn voorzien in De Kring.

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: goed

- Werken gepland: neen.
- Restauratie gepland: neen

Overzicht van de eenmalige werken

DRINGEND

- Zorg voor een goede vogelwering bij de kleine dakkapel van dakvlak en bij de zuidelijke galmgaten. Zo worden duiven geweerd uit de toren en het schip. Overweeg in de toekomst de plaatsing van polyethyleen netten voor de galmgaten aan de buitenkant.
- Verdicht zo snel mogelijk de aansluiting tussen de goot en de natuurleien boven het koor. Een tijdelijke oplossing door het herplaatsen van het bestaande uitgezakte zink raden we af. Kies voor een duurzame oplossing door het bijplaatsen van een hoge goed bevestigde zinkslab. Verwijder en herplaats indien nodig enkele rijen leien! Hou rekening met een kost voor het vakkundig verwijderen van de zwamvorming. Vraag de firma die kapconstructies inspecteert advies.
- Laat ook de zwamvorming bij dakvlak behandelen na het terugplaatsen van de uitgevallen leien.
- Verspreid merken we gescheurde soldeernaden op. Deze worden het best zo snel mogelijk verdicht. Kies voor een duurzame herstelling. Verdicht met eenzelfde materiaal (zink) of met rubber. Let op bij verdichtingen met roofing die gebrand wordt! Er is een kans op brand bij het gebruik van open vlam.
- We vermoeden dat er een probleem is met de rioleringen aan de voet van de regenwaterafvoeren. We raden aan om deze te laten nazien en reinigen. Door de problemen zitten meerdere regenwaterafvoeren verstopt. Hou rekening met een ontstopping van de afvoeren. Na de controle en reiniging van de rioleringen kunnen vervangingen uitgevoerd worden aan de gescheurde zinken regenwaterafvoeren.
- Er heerst nog steeds een duivenplaag rond het kerkgebouw. Stel één persoon aan die periodiek de duiven afvangt tot alle duiven weg zijn.
- Op de plaatsen waar nu osb platen zijn geplaatst ter hoogte van de noordelijke lichtbeuk worden binnenkort restauratiewerken uitgevoerd aan de natuursteen en de glas-in-lood ramen. Op het ogenblik dat de stelling er staat kunnen volgende werken ook uitgevoerd worden. Zo kunnen extra kosten gedrukt worden.
 - o Plaats de uitgezakte loodsolins (net onder de te vervangen glas-in-lood ramen) terug en voeg opnieuw op.
 - o Naai de barst in de noordwestelijke hoek in. Verbind de muren met roestvrije staven en vernieuw het voegwerk.

OP KORTE TERMIJN (1-3 jaar)

- Op de plaats waar de aansluitingen van de airco doorheen het dak geboord zijn is een opening. De verdichting die niet goed is uitgevoerd is uitgevallen. Laat de opening vakkundig verdichten om niet hetzelfde scenario te bekomen als in het verleden met de andere doorgeboorde kabels.
- Om schade en waterinfiltratie in de bakstenen muren tegen te gaan raden we aan om de dekstenen van de topgevels en lijstgevels opnieuw op te voegen.
- Bij de dakvlakken zijn meerdere loodslabben tussen de aansluiting van de leien en de goot uitgezakt. Een algehele oplossing om verdere toekomstige problemen te vermijden is aangewezen. Kies voor een duurzame oplossing door het bijplaatsen van een hoge goed bevestigde zinkslab. Verwijder en herplaats indien nodig enkele rijen leien!
- Voor het houten Christusbeeld terug te plaatsen wordt de sokkel het best stevig vastgezet.
- Vernieuw het zink van de zalinggoten achter de steunbeer en de schouw bij dakvlak.
- De rustplank voor duiven bij de dakkapel van dakvlak [13] ter hoogte van de duiventil is rot en valt uit elkaar. De rotte houten plank wordt beter vervangen.
- Nadat alle vogelwering is geplaatst kan alle duiven fecaliën in de toren en klokkenzolder gereinigd worden.

OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN (3-6 jaar en > 6 jaar)

Verschillende werken zijn niet dringend en kunnen eventueel gecombineerd uitgevoerd worden (Meerdere werken kunnen uitgevoerd worden door een aannemer gespecialiseerd in hoogtewerken of met een grote mobiele hoogwerker):

- Uitgezakt en opgewaaide loodloketten op de hoekkepers van de torenspits terugplaatsten of plaatselijk vernieuwen.
- Uitgescheurde of losgekomen loodaansluiting terugplaatsen of plaatselijk vernieuwen.

- Plaats het lood terug op zijn plaats bij de dakkapellen in dakvlak.
- Ontroest de windvanen en het torenkruis, behandel met een roestwerend product en herverf met een aangepast verfsysteem. Controleer ook de bevestiging.
- Plaats de losgekomen loodnok bij dakvlak terug op zijn plaats of vervang door een nieuwe loodnok indien het lood gescheurd is.
- Vernieuw het houten torendakluik en zorg voor een goed sluitingsmechanisme waarbij geen vijsmachine nodig is om het luik te openen.
- Vernieuw de zalinggoot boven het dakluik van dakvlak.
- Het bovenste gedeelte van de schoorsteen boven de sacristie dient opnieuw gevoegd te worden. Het is aangeraden om de schoorsteen dan ook te verdichten met een roestvrij rooster of draadnet.
- Op hetzelfde ogenblik kunnen de open voegen bij de schoorsteen van het stooklokaal hernomen worden.
- Herneem het voegwerk op de plaatsen waar deze is uitgelopen.
- Herplaats indien nodig de gescheurde schouderstukken aan de zuidgevel.
- Vul de scheuren in de blauwsteen dorpels op met een geschikt product.
- Restaureer de weringmuren van de wandeling. Door roestuitzetting vallen onderdelen uit. Dit zal op termijn verergeren. Indien een herstelling op de lange termijn wordt geschoven wijzen we op het gevaar van brokstukken die op omstanders kunnen vallen. Een restauratie binnen de 5 tot 10 jaar is aangewezen.
- Herstel het trapje bij de inkom van het stooklokaal. De onderste blauwsteen trede ligt los en ook de ondersteunende bakstenen liggen los en zijn verweerd. De voegen tussen het blauwe hardsteen zijn toe aan een vernieuwing.
- Voer verder restauratiewerken uit aan de glas-in-loodramen.
- Hou rekening met een herplaatsing van het glas van de bas-reliëfs en het vernieuwen van de stopverf.
- Door injectering met een product op basis van siliconen kan het opstijgend vocht in de muren tegengehouden worden. Voer pas schilderwerken uit nadat alle werken aan de daken en goten uitgevoerd zijn. En nadat de muren voldoende uitgedroogd zijn.
- Herneem tijdig het uitgelopen voegwerk bij de omheiningmuur.

Overzicht van de weerkerende werken

DRINGEND, JAARLIJKS

- Regelmatig, minstens jaarlijks de uitgezakte leien terugplaatsen! Deze werken kunnen eventueel op hetzelfde ogenblik uitgevoerd worden door de aannemer die de goten en afvoeren reinigt.
- Regelmatig, minstens 2x per jaar, de goten en de platte daken reinigen en de afvoeren en ontvangers nazien op verstoppingen. De ideale periode voor reiniging is de eerste maal eind oktober. De tweede maal 2e helft december/begin januari na alle bladval. Controleer en reinig op regelmatige basis ook de controleputten aan de voet van de afvoeren

6-JAARLIJKS

- Onderhoud op regelmatige basis het houten buitenschrijnwerk. Herneem tijdig de verf- en vernislagen op het buitenschrijnwerk. Vervang rotte onderdelen. Behandel het hout indien nodig tegen zwamaantasting. Controleer op hetzelfde ogenblik de goede sluiting van de ramen en poorten. Vervang of vernieuw indien nodig het sluitingsmechanisme.
- Hou rekening met een periodiek nazicht en onderhoud van de ijzeren topbekroningen, muurankers en diefijzers. Verwijder het hardnekkige roest, behandel met een roestwerend product en herverf met een aangepast verfsysteem.

2-JAARLIJKS

- Op een regelmatige basis de scheuren in de muren opvolgen. Indien nodig extra scheurmeters plaatsen om de evolutie van de scheuren na te zien en op te volgen. Plaats goed afleesbare scheurmeters! Monumentenwacht kan u hierbij helpen en op de nodige plaatsen professionele scheurmeters plaatsen.
- Voer tijdig onderhoudswerken uit aan de verharding rondom de kerk. Verwijder onkruid en struikgroei tegen de gevels en op de paden.

Overzicht van de reguliere keuringen/nazichten.

- DRINGEND EN JAARLIJKS
 - o De brandblusapparaten en rookdetectieapparatuur laten keuren. Enkele brandblusapparaten in de toren zijn niet meer gekeurd.
- 2-JAARLIJKS
 - o De verwarmingsinstallatie laten nazien door een onderhoudstechnicus.
 - o De schouw van de stookinstallatie laten reinigen, bij voorkeur samen met het onderhoud van de verwarmingsinstallatie.
 - o De klokkeninstallatie en torenuurwerken laten nazien door een gespecialiseerde firma.

2.7.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern
Kerkhof rondom de kerk: Ja.
Parkeerplaatsen: 18

Openbare voorzieningen:

- De Kring (parochiezaal)
- Cultuurfabriek
- Rostune
- Sportzaal 't Veld
- Openbare bibliotheek
- Gemeentehuis
- WZC De Stek
- Openbaar toilet.

2.7.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Aanbod gewone erediensten:

- weekendviering elke zaterdag om 17 u
- weekendviering elke zondag om 9 u
- doopvieringen, huwelijksmissen en begrafenissen; gelegenhedsvieringen

Gebruiksreglement: Ja

Aantrekkelijkheid:

Openstelling buiten erediensten: elke dag tussen 8 en 18 uur; bidkapel in de winter ook gebruikt voor de weekmissen).

2.8. Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte en Heilige Philippus in Vivenkapelle

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

2.8.1. Identificatie

Naam: Kerk Onze-Lieve-Vrouw Geboorte en Heilige Philippus

Geografische ligging

- Bradericplein 16 B
- Provincie: West-Vlaanderen

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Brugge
- Dekanaat: Brugge
- Parochie: O.-L.-Vrouw Geboorte

Eigenaar: Kerkfabriek

Bescherming(en)

- Beschermd als monument bij K.B. van 07/07/1975
- Beschermd dorpsgezicht bij K.B. van 11/12/1980

2.8.2. Beschrijving

a) Cultuurhistorische waarde

Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/79018>

Neogotische parochiekerk gebouwd in 1861-1876 naar een ontwerp van 1859 door baron Jean-Baptiste de Béthune (1821-1894). De kerk is een uitbreiding van een Mariakapel die opklimt tot de 14de eeuw. Vivenkapelle is een kerkdorp dat wordt bepaald door het beroemde 'neogotisch complex' bestaande uit de centrale kerk waarrond pastorie en scholen. Het complex werd in opdracht van de plaatselijke mecenasenfamilie Verhulst gerealiseerd. Het volledige project werd uitgevoerd onder de begeesterende leiding van Béthune, die er in samenwerking met een vast team kunstenaars in slaagde om in Vivenkapelle een ideaal neogotisch Gesamtkunstwerk te scheppen.

De kerk werd beschermd als monument bij K.B. van 07/07/1975 en is tevens gelegen binnen het dorpsgezicht dat bij K.B. van 11/12/1980 werd beschermd en de dorpskern van Vivenkapelle omvat.

Historiek

De naam van de kerk verklaart haar geschiedenis. Zij is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte en aan de Heilige Philippus. De eerste duidt op het eeuwenoud Mariaal bedevaartsoord van Viven, terwijl de apostel Philippus verwijst naar Philippe Verhulst, de Brugse weldoener die in de 19de eeuw de bidkapel in ere heeft hersteld. Na zijn dood hebben zijn beide dochters Coralie en Elisa de site tot een groots neogotische geheel uitgebouwd. In 1349 krijgt Hendrik Braderic, een rijke Brugse poorter, toelating van paus Clemens VI om op zijn eigendom in de parochie Sint-Kruis te Brugge een kapel te bouwen, tot lof van de Goddelijke Naam en ter ere van de H. Maagd. Hij verwerft voor hem en voor zijn nakomelingen het patronaatsrecht over de kapel. In 1354 koopt Braderic de heerlijkheid van Viven te Sint-Kruis. Patronaatsrecht en grondbezit worden aan elkaar gekoppeld, vanaf dan blijft de kapel onlosmakelijk verbonden aan de Heren van Viven, tot aan de Franse Revolutie waarbij de feodale instellingen worden afgeschaft. De kapel wordt een mariaal bedevaartsoord, met een vereerd Mariabeeld. Tijdens de godsdiensttroebelen in de tweede helft van de 16de eeuw wordt de kapel door geuzen verwoest (1578). Enkel de vier muren staan nog overeind. Het vereerde Mariabeeld ging verloren. Pas in 1635 wordt toestemming verleend de kapel te herstellen, wat rond 1650 wordt uitgevoerd. Een gedetailleerde beschrijving van de kapel is te lezen in een verslag van de visitatie in 1652 van Hubertus Wagheners aan de dekenij Brugge, waarbij hij ook Vivenkapelle bezoekt: "De binnenkant van de gotische kapel is opgebouwd in baksteen, de buitenkant in veldsteen. Het kleine bedehuis wordt verlicht door vier vensters, één in elke muur. Buiten de westingang, is er nog een kleine deur ongeveer in het midden van de noordmuur. Er staat een bakstenen altaar zonder altaarsteen; op een houten afdekking ligt een witmarmere steen, dienstig voor draagaltaar, met vijf ingebeitelde kruisjes en het inschrift "MELLE 1576". In de kapel bevinden zich drie Mariaschilderijen, waarvan één een drieliuk. Boven het altaarretabel staat een Mariabeeld dat gemaakt is ter vervanging van het verdwenen beeld".

In 1710 wordt François Claesman Heer van Viven. Hij laat de kapel moderniseren, en neemt tegelijk de kunstschaten weg. Intussen heeft de gotische kapel een barok uitzicht gekregen: een barokke vensterverdeling, een 17de-eeuws gewelf met gordelbogen en trekstangen en een barok interieur. In 1797 wordt de kapel door Brugse 'libertijnen' opnieuw geplunderd, en in 1799 openbaar verkocht. De koper is Jacobus Vlaeminck, die optreedt namens en met financiële hulp van de inwoners van Viven, maar na de aankoop zijn nieuwe eigendom voor zichzelf houdt. Jarenlang wordt het heiligdom als schuur gebruikt.

In 1827 wordt de kapel met de omliggende gronden op een openbare verkoop gekocht door Philippe Verhulst. De nieuwe eigenaar woont in het Hof van Watervliet in de Oude Burg te Brugge, maar bezit een buitengoed op het grondgebied van Moerkerke, vlakbij de kapel van Viven (cf. Weststraat nr. 50). Hij is kerkmeester en weldoener van de Brugse O.L.V.-kerk en (vanaf 1835) schepen te Brugge. In een brief van 1855 aan bisschop Malou schrijft hij dat hij de kapel kocht om ze van dreigende afbraak te redden en ze opnieuw voor de eredienst te gebruiken. Als rijke en vrome katholiek wil hij een einde stellen aan de 'ontheiliging'. Hij laat de kapel herstellen en het midden 17de eeuwse Mariabeeld terugplaatsen. Dit houten beeld is na de plundering van het kapelinterieur in 1797 terecht gekomen bij inwoners van Viven. In 1833 vraagt Philippe Verhulst aan bisschop Renaat Boussem de toelating om in het herstelde bedehuis op zon- en

feestdagen opnieuw de mis te laten celebreren, wat niet wordt toegestaan. Onder de ambtstermijn van de volgende bisschop is het klimaat gunstiger. Mgr. Jean-Baptiste Malou is een groot Mariavereerder, en zonder veel moeilijkheden verkrijgt Philippe Verhulst de gunst om op de feestdag van Onze-Lieve-Vrouw Geboorte mis te laten lezen. Op 10 september 1855 komt de bisschop persoonlijk de bidplaats inwijden. In 1856 wordt op de zuidkant een kleine sacristie aangebouwd, met een rond venster met vierpas in elke vrijstaande muur. Nog net voor de dood van Philippe Verhulst in 1858, wordt Viven tot proosdij verheven, waardoor elke dag mis mag worden opgedragen en een proost wordt verbonden aan de kapel. De eerste proost is August Van Becelaere (1820-1909), die de belangrijkste inspirator wordt voor de uitbouw van de bedevaartplaats tot een parochie. Voor de bewoners van het ommeland wordt de oude kapel een centraal gelegen bidplaats, waar de proost kan tegemoetkomen aan hun behoefte van dagelijkse misvieringen, lof en biecht. Daardoor dringt zich de noodzaak op van een pastorie en een uitbreiding van de oorspronkelijke kapel. De dochters van Philippe Verhulst, Elisa en Coralie, bouwen de droom van hun vader verder uit. Zij ijveren voor het ideaal van een kerkdorp met inbegrip van kerk, pastorie, broederen zusterklooster met aansluitende scholen. Jean-Baptiste de Béthune, vriend van de familie en topfiguur binnen de neogotische beweging in Vlaanderen, wordt als architect aangesteld. In een brief van 2 maart 1859 vraagt Elisa Verhulst aan Béthune een ontwerp voor vergroting van de bestaande kapel naar een kerk met een capaciteit van 700 à 800 mensen. Dit onuitgevoerd ontwerp is bewaard: de oude kapel is vergroot en uitgelengd tot kerk, waarbij de kapel dienst doet als koor van een vrij smalle, éénbeukige kerk met vrijstaande klokkentoren. Dit bescheiden begin evolueert naar een grootser opzet: in een brief van februari 1861 vraagt Elisa de mening van Béthune over een kerk met drie beuken. Eenmaal deze beslissing genomen, kan de discussie beginnen rond de wijze waarop de oude kapel zou geïntegreerd worden in de nieuwbouw. A. Van Becelaere, eerste proost en historiograaf van Viven, opteert radicaal voor de afbraak van de oude kapel, die zou storen tussen al de nieuwe gebouwen. Ernest Van Huele, echtgenoot van Coralie Verhulst, dringt om sentimentele redenen aan op behoud van de kapel; hij stuurt aan op een integratie zonder wijzigingen. Uiteindelijk wordt beslist de oude kapel als zuidkoor in het geheel te integreren, mits ingrijpende aanpassingen: verkorting van 1 meter en omvorming van het barokke interieur volgens een 14de-eeuws ideaalbeeld, met neogotische vensterpartijen en interieurinrichting. Op 15 juli 1861 wordt de eerste steen gelegd van het nieuwe kerkgebouw dat in 1864 voorlopig in gebruik wordt genomen en op 10 september 1867 plechtig wordt ingewijd door Mgr. Faict. Tien jaar later meldt Elisa Verhulst dat de kerk helemaal bemeubeld is en aan een duizendtal personen plaats kan bieden. In de jaren 1860 en 1870 wordt door een heel team kunstenaars gewerkt aan de interieurinrichting en het meubilair van de kerk. De nauwe samenwerking tussen opdrachtgevers, bouwmeesters, aannemers, ambachtslieden en kunstenaars, waarbij uiteindelijke beslissingen steeds door Béthune werden getroffen, bewerkstelligen in de kerk van Vivenkapelle een uitzonderlijk voorbeeld van een Gesamtkunstwerk. Zowel voor de ruwbouw als voor de afwerking en de versiering van het kerkinterieur werkte Béthune met nagenoeg dezelfde ploeg vaklui als voor de bouw van het kasteel van Caloen in Loppem. Louis Bulckaert (1819-1905) uit Loppem is aannemer van het metselwerk. De Bruggeling Charles Van Robays (1822-1872) zorgt voor het timmer- en schrijnwerk. Hij wordt opgevolgd door Charles Lenoir (1836-1917) uit Brugge. De beelden en het figuratieve beeldhouwwerk aan het kerkmeubilair worden vervaardigd door Leopold Blanchaert (1832-1913), terwijl zijn broer Leonard Blanchaert (1834-1905) instaat voor de decoratieve sculptuur aan de altaren. Geïntroduceerd door Florimond Van de Poele worden deze Oost-Vlaamse kunstenaars in Béthunes atelier opgeleid en met zijn opvattingen over de neogotiek bezield. De Bruggelingen Pierre Van Cleven en Edward De Vooght (1828-1922) vervaardigen het kunstsmeedwerk. Voor edelsmeedwerk en juwelen wordt er een beroep gedaan op het atelier van Armand Bourdon-De Bruyne (1818-1903) in Gent. Emilie Van Outryve d'Ydewalle, echtgenote van Béthune, is grotendeels verantwoordelijk voor wat de kerk bezat aan textiel. De polychromie van het interieur en de beschildering van de beelden worden uitgevoerd door Adrien Bressers (1835-1898). Zeker vanaf 1866 werkt men aan het beschilderen van het interieur, te beginnen met de gewelven; vanaf de jaren 1870 is men bezig aan de beschildering van de muren. Het geheel is klaar in de loop van het jaar 1875. Nog voor de voltooiing treden ernstige problemen op. Al van in het begin heeft de kerk last van vochtproblemen, vooral door opstijgend grondvocht. In 1893 moet de polychromie gerestaureerd worden, Adrien Bressers staat hiervoor in. In 1909 probeert men de problemen op te lossen met het 'systeem Knapen', genoemd naar bouwmeester L. Knapen uit Schaarbeek: er worden draineerbuizen in de muren aangebracht voor de verluchting, zodat het opstijgende grondwater kan verdampen en wegvloeien. Dit geeft niet het gewenste resultaat.

In 1876 overlijdt Coralie Verhulst, waarna haar zus Elisa de grote mecenas van Viven wordt. In 1885 wordt Vivenkapelle eindelijk erkend als een volwaardige parochie. Als Elisa Verhulst in 1903 overlijdt, blijkt dat al

haar bezittingen waren gelegateerd aan de Gentse notaris Jules Lammens, die door zijn huwelijk met de familie Verhulst is verwant. De erfenis gaat gepaard met de verplichting om Viven in stand te houden en de pastoor en de kerkfabriek een jaargeld uit te keren. Korte tijd voor de dood van Lammens in 1908 heeft Arthur Verhaegen (1847-1917), diens schoonzoon en een vooraanstaande persoon binnen de Belgische neogotiek, de eigendom ondergebracht in de Stichting Verhulst-Verhaegen. Herhaaldelijke herstellingen betekenen een zware financiële last. In 1924 wordt de toren hersteld, in 1952 de bedaking van midden- en zijbeuken. Na de Tweede Wereldoorlog worden pogingen ondernomen om het complex Viven aan de gemeente Sint-Kruis over te dragen, evenwel zonder succes. In het vooruitzicht van een hoogdringende restauratie wordt de kerk bij K.B. van 7 juli 1975 een beschermd monument. Op 11 december 1980 volgt de bescherming als monument van de pastorie en de beide school- en kloostergebouwen binnen een ruimer dorpsgezicht dat de dorpskern van Vivenkapelle omvat. In dat jaar start men met een grootscheepse restauratiecampagne o.l.v. architect Aimé Meyer uit Brugge.

Beschrijving

Georiënteerde neogotische parochiekerk, gelegen in vierkante kerktuin met leibomen. De tuin heeft een bakstenen ommuring en is toegankelijk vanaf de straat via een pittoreske houten toegangspoort met leien zadeldak. In 1872 ontwerpt de Béthune de omgangskapelletjes met de gebeeldhouwde voorstellingen van de Zeven Weedommen van Onze-Lieve-Vrouw, uitgevoerd door Louis Blanchaert. Calvarieberg, bestaande uit houten kruisbeeld op arduinen sokkel. Arduinen grafsteen.

De driebeukige kerk met dwarsschip en vieringtoren geldt als een modelconstructie van de neogotische beweging; het is de ideale middeleeuwse parochiekerk zoals door de neogotici opgevat. Voor elk onderdeel ervan greep men terug naar middeleeuwse technieken en voorbeelden. De plattegrond in de vorm van een Latijns kruis ontvouwt: driebeukig schip van vier traveeën, transept van één travee met rechte sluiting, hoofdkoor van twee traveeën en driezijdige sluiting (apsis) geflankeerd door twee zijkoren met rechte sluiting en een sacristie (zuid). Het zuidelijke zijkoor van twee traveeën is toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en bestaat uit de geïntegreerde 14de-eeuwse kapel; het noordelijke zijkoor telt drie traveeën en is toegewijd aan de H. Philippus, beschermheilige van Philippe Verhulst, inspirator en mecenas van de site. In de oksel van het zuidkoor en het transept, een kleine ronde traptoren. Materiaalgebruik typisch voor neogotiek: rode baksteenbouw uit lokale steenbakkerij (Moerkerke), met kalkzandsteen voor versnijdingen steunberen en detaillering van de vensteropeningen. De oude kapel is van Gobertange-steen. Leien zadeldak en lessenaardaken met kleine houten dakkapellen; vierkante vieringtoren en rond traptorentje onder leien ingesnoerde naaldspits. Opmerkelijk is het vroege gebruik van cementmortel voor de bouw van de gewelven. Westelijke puntgevel voorzien van versneden steunberen met spitsbogig inkomportaal. Daarboven een groot spitsbogig glasraam met neogotische tracering. Links en rechts, de gevels van de lagere zijbeuken, doorbroken met spitsbogige vensteropeningen; hoeksteunberen. Zijgevels van de lagere zijbeuken en van de zijkapellen geritmeerd door versneden en op elkaar geplaatste steunberen; lage bakstenen plint, per travee een spitsboogvenster met neogotisch maaswerk. Boven het dak van de zijbeuken, driezijdige oculi van de middenbeuk. Dwarsbeuken met hoge zijpuntgevels met aandak en versneden hoeksteunberen, gedomineerd door hoge spitsboogvensters met glas-in-loodinvulling; in de geveltop uitgespaard kruis. Vierzijdige vieringtoren met één geleding waarin aan elke zijde twee spitsbogige galmgaten. Ronde traptoren met smalle rechthoekige vensters en getoogde benedendeur. Koorafsluiting met steunberen, waartussen lancetvensters met neogotisch maaswerk.

Het zuidkoor dat teruggaat op de middeleeuwse kapel valt op door zijn afwijkend materiaalgebruik, nl. Gobertangesteent; tijdens de verbouwing tot zuidkoor van de neogotische kerk werden spitsboogvensters aangebracht. Sacristie met rondvenster waarin vierpas en verspreide kleine vensteropeningen in natuurstenen omlijsting.

Interieur

Volledig gepolychromeerd interieur naar ontwerp van baron de Béthune, waarbij elk element perfect aansluit bij het totaalconcept. De hoge middenbeuk, de transeptarmen en de koren zijn overdekt met een houten spitstongewelf met houten trek balken; de lagere zijbeuken en de viering hebben bakstenen kruisgewelven. De gewelfsleutels in de zijbeuken zijn versierd met Maria-symbolen. Beuken gescheiden door spitsbogige scheibogen op ronde zuilen met Corinthische kapitelen en achthoekige basis, boven de scheibogen driezijdige oculi in spitsbogige muurvelden. Vloeren in zwarte gepolijste Basècles, in hoofd- en

zijkoren werden kleurrijke neomiddeleeuwse vloertegels met ingebrande motieven gebruikt. Deze tegels zijn van Engelse makelij, waarschijnlijk een product van de beroemde Minton Potteries in Stoke-on-Trent. De kerk van Vivenkapelle is inwendig volledig voorzien van neogotische polychrome beschilderingen door Adrien Bressers en deze bleven, hoewel dikwijls hersteld, quasi onveranderd bewaard. De polychromie vormt een indrukwekkend geheel dat geen plekje onbeschilderd laat. De houten tongewelven zijn voorzien van polychrome elementen; ook de trekbalken van het hoofdkoor kregen teksten en kleurige banden. De profileringen van de gewelfribben zijn rood geaccentueerd en het geverniste beschot werd voorzien van decoratieve motieven die ribben en lijsten flankeren. De gewelfsleutels zijn verguld. Het bladwerk van de kapitelen van de zuilen kreeg een rijk verguldsel tegen een polychrome achtergrond van afwisselend groen en rood.

Het schip en de transepten vertonen op de vlakke muurdelen een rode imitatievoeg op beige achtergrond. De profileringen van de scheibogen zijn geaccentueerd met geometrische motieven. Een lambrisering van damastimitatie is in de ganse kerk aangehouden, zij het met verschillende motieven, ondanks het aandringen van Elisa Verhulst om deze, met het oog op een gemakkelijker onderhoud, effen uit te voeren. Het boogveld tussen middenbeuk en viering wordt gedomineerd door een groot tafereel in stralenkrans, geflankeerd door twee engelen.

De koorpartijen kregen een thema en een hiermee overeenstemmende hoofdkleur. De zuidelijke Onze-Lieve-Vrouwekapel is blauw met een iconografisch programma gewijd aan de maagd: boven een boord van damastimitatie met het motief van de eenhoorn in de hortus conclusus staan tekstbanden en gezaaide lelies. Het hoofdkoor kreeg een diep rode boord van decoratieve damastpatronen waarboven, tussen Christusmonogrammen en Lam-Godsmotieven, negen grote engelenfiguren in een baldakijn en hogerop nog eens acht vliegende engelen. De Philippuskapel kreeg groen als hoofdtoon en kent verschillende decoratieve patronen. De veelkleurigheid wordt nog versterkt door de glasramen van koren en kruisbeuk, gecreëerd in het atelier van Béthune. De glasramen in het hoofdkoorvenster geven scènes weer uit het leven van Christus. In de Onze-Lieve-Vrouwekapel vertoont het glasmaam in de oostgevel scènes uit het leven van Maria; de wapenschilden van pausen, bisschoppen en kapeleigenaars in de drie ramen van de zuidmuur hebben betrekking op de geschiedenis van de oude bedevaartkapel. In de twee glasramen van de Philippuskapel zijn de patroonheiligen uitgebeeld van de ouders van Philippe Verhulst en van zijn tweede echtgenote, Marie Van de Poele. In de twee transeptvensters zijn heiligen die in de Nederlanden werden vereerd afgebeeld. In de andere glasramen, eveneens heiligen.

Mobilair

Neogotisch mobilair (1860-1880) dat door baron Jean-Baptiste de Béthune werd ontworpen voor de kerk en werd uitgevoerd door een vast team kunstenaars dat hij rond zich had verzameld. Op het zwaluwnestdoksaal bevindt zich een orgel naar een ontwerp van John Sutton (1820-1873), bekend als orgelspecialist, met medewerking van August Martin (1837-1901). Charles van Robays vervaardigde de orgelkast en het doksaal. Het orgelinstrument werd uitgevoerd door de Brugse orgelbouwer Louis Hooghuys (1822-1885) die daarvoor ook 18de-eeuws pijpwerk van een onbekende herkomst gebruikte.

Preekstoel. Charles Lenoir vervaardigde het schrijnwerk van de preekstoel, waarvoor Leopold Blanchaert de reliëfs van de vier evangelisten verzorgde. De communiebank uit 1882 is het werk van Charles Lenoir uit Brugge. De doopvont van 1885 is eveneens het werk van Lenoir en de smeedijzeren afsluiting werd in het atelier van E. De Vooght te Brugge gemaakt. De veertien staties van de kruisweg zouden door de kunstschilder Bruno Boucquillon (1816-1878) worden geschilder. Na zijn overlijden in 1878 werd de volledige opdracht aan de Gentse schilder Robert De Pauw (1842-1914) toegewezen.

In het *hoofdkoor*, een stenen retabel van het hoofdaltaar (1866-1867) gemaakt door Leopold Blanchaert. Het koor is van de kruisbeuk afgescheiden door een houten opengewerkte afsluiting met middendoorgang, ontworpen door Fl. Van de Poele en uitgewerkt door Karel van Robays. Op het middengedeelte van de afsluiting staat het Triomfkruis omgeven door de beelden van Maria en Johannes. In de oude Onze-Lieve-Vrouwekapel vertonen de reliëfs van het stenen altaarretabel (1868) gemaakt door Leopold Blanchaert. Scènes uit het leven van Maria. Het neogotisch bewerkte midden-17de-eeuws devotiebeeld van Maria en kind neemt een ereplaats in, rechts van het altaar. In 1862 wordt het 17de-eeuwse Mariabeeld volgens het neogotisch stijldioom "*eenigzins hersneden, vooral voor 'tgene de kleedij aangaat, door den Heer Blanchaert van Maltebrugge, en dan met kunst geschilderd door den Heer Bressers van Gent*" (Van Becelaere, p. 205).

Onder het altaar bevindt zich een grafkelder waarin vijf leden van de familie Verhulst hun laatste rustplaats vonden. In de Philippuskapel is het houten altaar, door de gebr. Blanchaert van 1874, toegewijd aan de apostel Philippus. Op de zijluiken van het retabel zijn Philippe en Elisa Verhulst links, en Ernest Van Huele en Coralie Verhulst rechts, uitgebeeld, samen met hun patroonheiligen. De heiligen en de portretten werden geschilderd door Jules Helbig (1821-1906) van Luik. In de kruisbeuk staan tegen de oostwand houten beelden van heiligen.

b) Architecturale mogelijkheden

Kleine, driebeukige kerk van vier traveeën met dwarsschip.
Verwarming, elektriciteit, geluids- en lichtinstallatie : aanwezig.
Toegankelijkheid voor andersvaliden : aanwezig.
Sanitair en keuken zijn voorzien in Zaal Broederklooster.

c) Bouwfysische toestand

Bouwfysische toestand – geheel: goed
Werken gepland: houtwerk goten en dakkapellen; witsteen; opstaand binnenloodwerk glasramen
Restauratie gepland: cf. inspectieverslag monumentenwacht; vooraf moet een beheersplan opgemaakt worden

Uit het rapport van Monumentenwacht, 30/10/2019

Overzicht van de eenmalige werken

- DRINGEND
 - o Herstel de leien of vul ze terug aan op dakvlakken [4 & 19] & op de torenspits [dakvlak 26]. Plaats ook het loketlood aan dakvlak [4] terug op hetzelfde ogenblik. Herplaats op hetzelfde ogenblik de leien op het dak boven de inkompoort.
 - o Herplaats de loodslabben aan de gevelaansluiting in de zakgoot van dakvlak [19].
 - o Zorg voor een naadloze en waterdichte aansluiting bij de zinken afvoerbuis aan de westelijke zijde van dakvlak [4].
 - o Verleng de zinken afvoerbuis in de hoek boven de zakgoot van dakvlak [9]. Het regenwater loopt nu tegen de gecementeerde gevel. De afvoerbuis zou moeten verlengd worden tot in de zakgoot met een elleboog die wegspuwt van de muur.
- De hoogstdringende werken aan de buitenschil werden uitgevoerd 2020-2025.*
- OP KORTE (1-3 jaar) EN MIDDELLANGE TERMIJN (3-6 jaar)
 - o Vul het ontbrekende loketlood aan de muuraansluitingen terug aan bij dakvlakken [17, 18, 19 & 6].
 - o Restaureer het hout aan de dakkapellen van de toren, kerkdak en de torenuurwerken. Vervang de rotte en ontbrekende delen, vul de gaten met een vulmiddel en schilder de kapellen. Behandel op hetzelfde ogenblik de topbekroningen bovenop de uurwerkkapellen. Ontroest ze, behandel met een roestwerend product en herschilder.
 - *Er werden dringende herstellingswerken uitgevoerd aan de dakkapellen (verrot hout).*
 - o Vervang de onhandelbare controledeksels aan de voet van de afvoeren door controleputjes die open kunnen. Zo kunnen de putjes gereinigd worden en nagezien worden op schade.
 - o Behandel de aantasting door de kleine klopkever op de zolder van de sacristie. Reinig de zolder en verwijder het boormeel. Smeer de aangetaste zones in met een in de handel te verkrijgen product.
 - o Herstel het luikje op de tussenverdieping van de vieringtoren. Verwijder het aangetaste materiaal, behandel, herschilder en herplaats het houten luik.
 - o Ontroest de ankerijzers van de klokkenstoel en het hang- en luiwerk van de klokken.
 - *Herstel en onderhoud van luiwerk en klokkenstoel in aanvraag*
 - o Zorg ervoor dat de aanwezige verlichting in de toren en de zolders terug werkt.
 - o Verwijder alle nestmateriaal en takjes in de vieringtoren.
 - o Plaats polyester netten aan de buitenzijde van de galmgaten. Zo kunnen de kauwen niet meer nestelen tussen de galmborden en raken de goten en afvoeren niet meer verstopt door vallende takjes en nestmateriaal.

- *Netten in de galmgaten geplaatst.*
 - Het polyester vlies in de goten is op het einde van z'n levensduur gekomen (uitgevoerd ± 1985). We raden aan om in de nabije toekomst de goten te vernieuwen. Vernieuw de rotte onderdelen van de eiken blokgoten, vervang stukken waar nodig. Plaats een nieuwe waterafdekking in de goten. Let op: hou rekening met de geschiedenis van het gebouw i.v.m. de goten en de inwerking van zuren in combinatie met lood.
 - Herneem het sterk uitgelopen voegwerk aan de west- en zuidgevel van de toren. Herneem op hetzelfde ogenblik het uitgelopen voegwerk aan de onderzijde van de schouw en de zuidelijke steunberen. Herstel ook het metselwerk aan de tuilmuren.
 - Restaureer het beschadigde neogotische verwerk in de kerk. Zorg er eerst voor dat alle mogelijke waterinfiltraties in het gebouw op lange termijn worden gestopt (uitgelopen voegwerk, goten, afvoeren).
 - Monitor in de tussentijd de vochtigheidsgraad van de muren op de te restaureren plaatsen. Neem contact op met experts in deze materie. Zie interieurrapport van 2015 door monumentenwachter Brecht Lagae.
 - De schade aan het pleisterwerk en de waardevolle polychromie is vooral ontstaan door zouten die uitbloeien. Het is van belang dat u de zouten laat analyseren.
 - Zoutuitbloei op pleisterwerk en op kalk- en verflagen is doorgaans moeilijker te verwijderen. Bovendien loopt men het risico om de historische verflagen die meestal loshangen of aan het opstuwen zijn mee te verwijderen.
 - Probeer in de mate van het mogelijke de oorzaak van de zoutuitbloei aan te pakken. Vaak ligt deze oorzaak bij een defecte regenwaterafvoer of opstijgend grondwater.
 - Het is nuttig om uit te zoeken over welk type zouten het precies gaat, om aan de hand daarvan te laten bepalen wat men kan doen om de hoeveelheid zoutuitbloei te beperken.
- OP TERMIJN (3-6 jaar)
 - Vernieuw het hang en sluitwerk waar nodig bij de deurtjes van de dakkapellen.
 - Herplaats de losgekomen korbelen op de tussenverdiepingen van de torenspits.
 - Herstel de druiplijsten onder de natuurstenen raamdorpels. Plaats nieuw zink en zorg voor nieuwe zijspuwers.
 - Voeg de open naad tussen de blauwsteen blokken en de muur op.
 - Vervang de roestige verluchttingsroosters in de muren door roestvrije roosters.
 - Zorg voor een betere sluiting van het houten luik in de westelijke topgevel van de sacristie.
 - Restaureer de kalkzandsteen aan de dorpels, maaswerk, plinten, monelen, schouderstukken, ... Herneem het uitgelopen voegwerk tussen de kalkzandstenen dekstenen op de topgevels.
- OP TERMIJN (>6 jaar)
 - Restaureer de glas-in-loodramen van de dakkapellen boven de sacristie. Vernieuw het gebroken glas in de ruiten van de traptoren en het raam van de sacristie (vierpas).
 - Vervang de gootbeugels door roestvrije beugels op het ogenblik van restauratiewerken aan de mastgoten.

Overzicht van de wekerende werken

- DRINGEND EN ZESJAARLIJKS
 - Ontroest de deurtrekker van de inkompoort. Behandel met een roestwerend product en herschilder de trekker.
- JAARLIJKS
 - Regelmatig, minstens 2x per jaar, de goten reinigen en de afvoeren en ontvangers nazien op verstoppingen.
 - Verwijder het onkruid op het omlooppad.
- TWEEJAARLIJKS
 - Snoei de laaghangende takken van de hoogstammige bomen en perk de snelgroeiende klimop op regelmatige basis in
- ZESJAARLIJKS
 - Herneem op regelmatige basis het verwerk op het houten buitenschrijnwerk.

Overzicht van de reguliere keuringen/nazichten.

- JAARLIJKS
 - o De brandblusapparaten en rookdetectieapparatuur laten keuren.
- TWEEJAARLIJKS
 - o De schouw van de stookinstallatie laten reinigen, bij voorkeur samen met het onderhoud van de verwarmingsinstallatie.
 - o De verwarmingsinstallatie laten nazien door een onderhoudstechnicus.
 - o De klokkeninstallatie en torenuurwerken laten nazien door een gespecialiseerde firma.

Interieurinspectie, 2025 in vooruitzicht van een restauratie.

Het Hooghuisorgel is terug bespeelbaar gemaakt. Er werden onderhoudswerken uitgevoerd.

2.8.3. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Ligging: in de dorpskern

Kerkhof rondom de kerk: Begraafplaats aan de overzijde van het Bradericplein

Parkeerplaatsen: ca. 25 plaatsen op het Bradericplein.

Openbare voorzieningen:

- Zaal Broederklooster

2.8.4. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

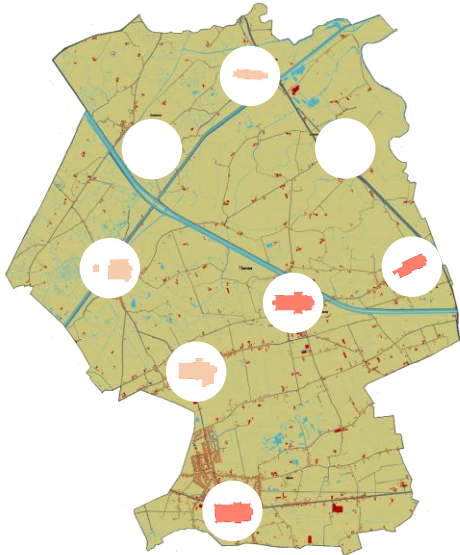
Aanbod gewone erediensten: huwelijksmissen en begrafenissen; gelegenhedsvieringen

Ander gebruik: Voordracht; tentoonstelling; concert, culturele activiteit

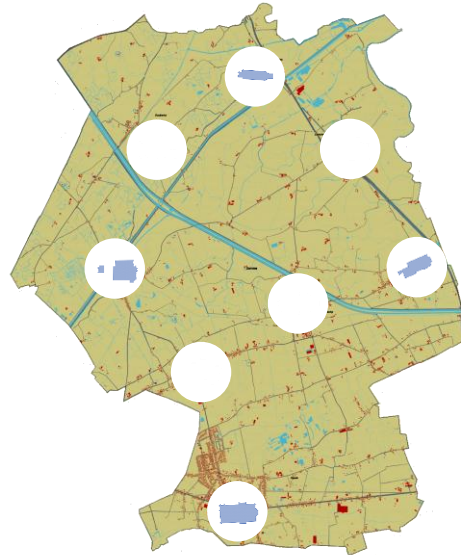
Gebruiksreglement: Ja. Vergoeding
Aantrekkelijkheid: uniek neo-gotisch complex
Openstelling buiten erediensten: geleid bezoek met officiële gids
Bewegingsleer VBS Olva Vivenkapelle

3. NAAR EEN TOEKOMSTVISIE

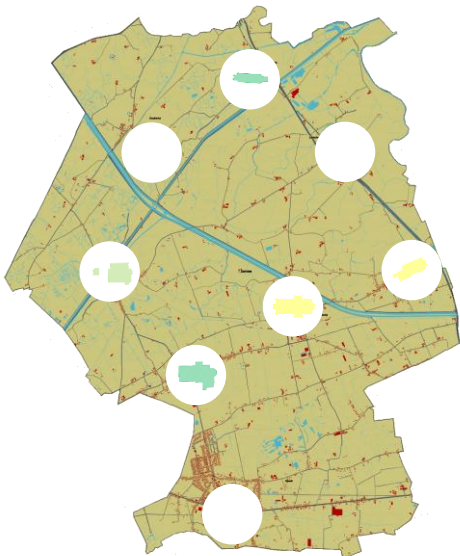
3.1. Schematisch overzicht van de toekomstvisie

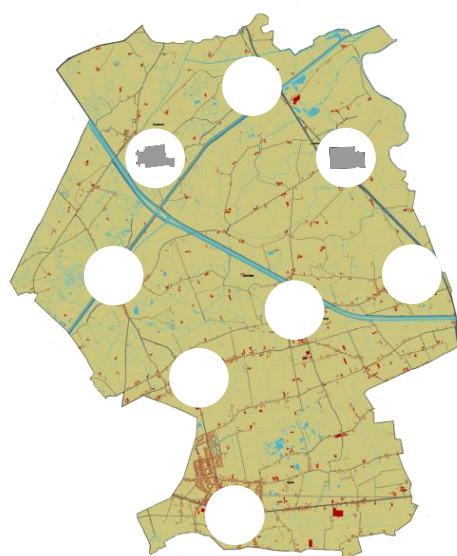
Eredienst en beperkte eredienst

Valorisatie

Nevenbestemming in tijd en/of ruimte

Herbestemming

Legenda

- Eredienst
- Beperkte eredienst
- Valorisatie
- Nevenbestemming in ruimte

- Nevenbestemming in tijd
- Nevenbestemming in tijd en ruimte
- Herbestemming

3.2. Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

Deelgemeente	Kerk	Behoud eredienst	Valorisatie	Nevenbestemming in tijd	Nevenbestemming in ruimte	Herbestemming
Damme	Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart	(X)	X	X	X	
Hoeke	Kerk Sint-Jacob de Meerdere	(X)	X	X		
Lapscheure	Kerk H. Drievuldigheid en H. Christianus					X
Den Hoorn	Kerk Sint-Rita van Cascia	X	X		X	
Moerkerke	Kerk Sint-Dionysius	X	X		X	
Oostkerke	Kerk Sint-Quintinus					X
Sijsele	Kerk Sint-Martinus	X	X			
Vivenkapelle	Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte en Heilige Philippus	(X)		X		

(X) Erediensten beperken zich momenteel volgens de pastorale nota tot huwelijken, begrafenissen en uitzonderlijke vieringen. Deze regeling kan in functie van een toekomstige bestemming uitdovend zijn.

a) Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaart in Damme.

- Vanaf november 2017 beperken de erediensten zich tot huwelijken, begrafenissen en speciale gelegenhedenvieringen.
- Bedoeling is dat dit beschermd kerkgebouw opengesteld blijft voor bezoekers (valorisatie), voor activiteiten met toeristische doeleinden in combinatie met de reconversie van de nabijgelegen oude OCMW-site, het kerkplein en de ruïne met de toren (nevenbestemming in de ruimte) en voor concerten, lezingen en occasionele tentoonstellingen (nevenbestemming in de tijd).
- Vermits het een beschermd monument betreft, zijn uitbreidingen niet aan de orde: gelet op de inhoud van de pastorale nota, wat de toekomstige liturgische functies betreft (geen weekendmissen, enkel begrafenissen, huwelijken, ...), zien wij als kerkfabriek geen enkele noodzaak om ruimtes af te bakken, bv. met glazen wanden, integendeel : de grote binnenruimte is een pluspunt voor concerten, groepsbezoeken, en uiteraard ook druk bijgewoonde begrafenisdiensten, huwelijken, enz.

b) Kerk Sint-Jacob-de-Meerdere in Hoeke.

- Vanaf november 2017 beperken de erediensten zich tot huwelijken, begrafenissen en speciale gelegenhedenvieringen. De kleine, stemmige kerk lijkt heel aantrekkelijk voor huwelijksvieringen.
- Dit beschermd kerkgebouw ligt op de pelgrimstocht naar Santiago de Compostella. Bedevaarders kunnen ter plaatse een stempel bekomen (valorisatie). Dit kan worden versterkt en eventueel leiden tot een nevenbestemming in de tijd.

- c) Kerk H. Drieuldigheid en H. Christianus in Lapscheure.
 - De kerk staat op de agenda om onttrokken te worden aan de eredienst. Vanaf januari 2025 beperken de erediensten zich tot uitvaarten en speciale gelegenhedenvieringen
 - De stad ziet op korte of middellange termijn in deze beschermde kerk om te bouwen tot polyvalente gemeenschapsruimte voor de lokale bevolking (nevenbestemming in de ruimte)

- d) Kerk Sint-Rita van Cascia.
 - Vanaf november 2017 beperken de erediensten zich tot een wekelijkse bedevaartsmis op donderdagavond, huwelijken, begrafenissen en speciale gelegenhedenvieringen.
 - De kerk blijft dagelijks geopend in functie van het bedevaartsoord (valorisatie).
 - Een nevenbestemming in de ruimte voor publieke functies kan overwogen worden.

- e) Kerk Sint-Dionysius in Moerkerke.
 - Elke zondag vindt er een weekendviering plaats. Daarnaast kunnen alle mogelijke vieringen plaats vinden. Nieuwe moderne faciliteiten zijn mogelijk (valorisatie).
 - Een deel van de kerk wordt ingenomen door de lokale heemkundige kring (nevenbestemming in de ruimte).

- f) Kerk Sint-Quintinus in Oostkerke.
 - De kerk staat op de agenda om onttrokken te worden aan de eredienst. Vanaf januari 2025 beperken de erediensten zich tot uitvaarten en speciale gelegenhedenvieringen.
 - Voor deze kerk zijn nog geen concrete invullingen voor nevenbestemming of herbestemming.

- g) Kerk Sint-Martinus in Sijsele.
 - Elke zaterdag en zondag vindt er een weekendviering plaats. Daarnaast kunnen alle mogelijke vieringen plaats vinden. Nieuwe moderne faciliteiten zijn mogelijk.
 - Bij gelegenheid worden er religieus getinte activiteiten gehouden zoals kerststallenexpositie, kerstsamenzang, ... (valorisatie).

- h) Kerk Onze-Lieve-Vrouw-Geboorte en Heilige Philippus in Vivenkapelle.
 - Vanaf november 2017 beperken de erediensten zich tot huwelijken, begrafenissen en speciale gelegenhedenvieringen.
 - De beschermde kerk is culturele drager van een uniek neogotisch complex en moet in haar volle glorie kunnen fungeren als een publiekstrekker om zo het cultuurniveau van stad Damme verder op te krikken. Occasioneel gebruik door de aanpalende school voor (extra-)scolaire activiteiten is aangewezen (nevenbestemming in de tijd).
 - Rondleidingen met gids en restauratie van het orgel met het oog op orgelconcerten

3.3. Plan van aanpak hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

De stad neemt zich voor, mochten er zich vragen naar ruimte aanbieden in Damme, de kerkgebouwen en/of de kerksites in overweging te nemen als mogelijke locatie voor een specifieke vraag. De stad is evenwel al rijk aan ontmoetingscentra en andere (semi)-publieke infrastructuur. Dat maakt de zoektocht naar aanvullende of nieuwe invullingen voor de parochiekerken die daarvoor in aanmerking komen, niet eenvoudig.

Er wordt gekozen om voorlopig vooral het huidige gebruik te ondersteunen, maar zeker ook alert te blijven voor mogelijkheden. Voor de stad zijn alle opties bespreekbaar zolang er respectvol omgegaan wordt met de parochiekerk op zich. Het is niet realistisch om voor al deze kerken op korte of middellange termijn een neven- of herbestemming te realiseren.

Aanvullende of nieuwe invullingen zullen in nauw overleg tussen de stad, het plaatselijke kerkbestuur, het Centraal Kerkbestuur en de pastorale werkgroep besproken worden. Per project wordt een ad hoc-werkgroep met de betrokken stakeholders (stad, kerkfabriek, lokale bewoners, pastoraal, projectverantwoordelijken, ...) samengesteld.

BESLUIT

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de stad na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van Brugge en door de gemeenteraad.